

TRANSSPOLNOST SKOZI BIOLOŠKE IN DRUŽBENE VIDIKE

INTERDISCIPLINARNA PODROČJA – BIOLOGIJA, SOCIOLOGIJA

III. gimnazija Maribor

AVTORICA : Lara Mrkela

MENTORICA : Tamara Šiško, prof.

Maribor, 2025

TRANSSPOLNOST SKOZI BIOLOŠKE IN DRUŽBENE VIDIKE

INTERDISCIPLINARNA PODROČJA – BIOLOGIJA, SOCIOLOGIJA

III. gimnazija Maribor

AVTORICA : Lara Mrkela

MENTORICA : Tamara Šiško, prof.

Maribor, 2025

Kazalo

Kazalo	3
Kazalo slik	4
Povzetek.....	6
Abstract.....	7
Zahvala.....	8
1. UVOD	9
1.1 Cilji raziskovalne naloge.....	10
1.2 Raziskovalna vprašanja.....	10
1.3 Hipoteze	10
2. TEORETIČNI DEL.....	12
2.1 Opis pojmov povezanih s spolom	12
2.2 Vpliv genetike in hormonov na razvoj spolne indetitete transspolnih oseb.....	14
2.3 Vpliv hormonske terapije in kirurških posegov na fizično in psihično počutje transpolnih oseb: analiza zapletov in dolgoročnih posledic	16
2.4 Družbeni odnosi: diskriminacija podpora in izzivi v vsakdanjem življenju	20
3. EMIPIRIČNI DEL	24
3.1 Metodologija	24
3.2 Intervju s transspolnimi posamezniki	26
3.3 Rezultati ankete.....	34
4. RAZPRAVA	69
5. ZAKLJUČEK.....	74
6. DRUŽBENA ODGOVORNOST	75
7. VIRI IN LITERATURA.....	76

Kazalo slik

Slika 1: Število dijakov iz posamezne šole	34
Slika 2: Spol anketirancev	34
Slika 3: Razumevanje in spoštovanje spolne identitete	35
Slika 4: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	36
Slika 5: Mnenje dijakov o raznolikosti človeške identitete.	37
Slika 6: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	38
Slika 7: Pravica transspolnih oseb do spremembe spola na uradnih dokumentih.....	50
Slika 8: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	51
Slika 9: Sprejemanje transspolnosti.	53
Slika 10: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	53
Slika 11: Pravice do uporabe javnih stranišč glede na izbran spol.	43
Slika 12: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	44
Slika 13: Potreba po izobraževanju o transspolnosti.....	45
Slika 14: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	46
Slika 15: Mnenje o transspolnih osebah kot »zmedenih«.	47
Slika 16: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	48
Slika 17: Možnost transspolnih oseb do tekmovanja v skladu z izbrano identiteto.....	60
Slika 18: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	61
Slika 19: Transspolnost kot stvar izbire.	62
Slika 20: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	52
Slika 21: Transspolnost kot trend.....	53
Slika 22: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	54
Slika 23: Predsodki proti transspolnim osebam kot vpliv neznanja in neizobraženosti osebe	55
Slika 24: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	56
Slika 25: Transspolnost kot resnična identiteta.....	57
Slika 26: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	58
Slika 27: Strah pred transspolnostjo.....	70
Slika 28: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	71
Slika 28: Transspolnost in prijateljevanje	72
Slika 30: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	62
Slika 31: Podpiranje transspolnosti otroka.....	63
Slika 32: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	64
Slika 33: Podpora transspolnim osebam kot zmanjševanje družbene neenakosti.....	65
Slika 34: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	66

Slika 35: Sodelovanje države pri vključevanju transspolnih oseb v družbo	67
Slika 36: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.....	68

Povzetek

Transspolnost je kompleksen pojav, ki ga oblikujejo tako biološki kot družbeni dejavniki. V tej raziskavi se bom osredotočala na razumevanje obeh vidikov, da bi pridobila celovito sliko o izkušnjah transspolnih posameznikov. Prvi del raziskave se bo osredotočil na biologijo spola, kjer bom preučila, kako se biološki dejavniki, kot so genetika, hormoni in fiziološki procesi, povezujejo z izkušnjami transspolnih oseb. Analizirala bom, kako hormonska terapija in operacije menjave spola vplivajo na fizično in psihično počutje posameznikov, vključno z morebitnimi zapleti in dolgoročnimi posledicami.

Drugi del raziskave bom osredotočila na družbene in kulturne kontekste, kjer bom raziskala, kako družbeni dejavniki oblikujejo identiteto transspolnih oseb. Ugotovila bom, s katerimi družbenimi izzivi in diskriminacijo se soočajo v različnih okoljih ter kakšno podporo prejemajo. Preučila bom tudi, kako družba kot celota zaznava in sprejema transspolne osebe ter kakšne posledice ima to za njihovo kakovost življenja. Raziskava bo prispevala k boljšemu razumevanju kompleksnosti transspolnosti in bo omogočila oblikovanje ustrežnejših podpornih sistemov, ki upoštevajo tako biološke kot družbene vidike.

Ključne besede: transspolnost, biologija spola, biološki vidiki, spolna identiteta, diskriminacija, kakovost življenja

Abstract

Transgenderism is a complex phenomenon shaped by both biological and social factors. In this research, I will focus on understanding both aspects in order to gain a comprehensive picture of the experiences of transgender individuals. The first part of the study will focus on the biology of sex, where I will examine how biological factors such as genetics, hormones, and physiological processes relate to the experiences of transgender people. I will analyze how hormone therapy and sex reassignment surgeries affect the physical and mental well-being of individuals, including possible complications and long-term consequences.

The second part of the study will focus on social and cultural contexts, where I will explore how societal factors shape the identity of transgender individuals. I will investigate the social challenges and discrimination they face in different environments and the support they receive. I will also examine how society as a whole perceives and accepts transgender individuals and the consequences this has on their quality of life. This research will contribute to a better understanding of the complexity of transgenderism and facilitate the development of more appropriate support systems that take both biological and social aspects into account.

Keywords: transgenderism, biology of sex, biological aspects, gender identity, discrimination, quality of life

Zahvala

Iskrena hvala obema mentorjema za strokovno pomoč, podporo in vodenje skozi ves raziskovalni proces. Vajina potrpežljivost, usmerjanje in dragoceni nasveti so mi omogočili, da sem se osredotočila na pomembne vidike raziskave. Poleg mentorjev bi se rada zahvalila tudi vsem, ki so sodelovali v intervjujih in so bili odprti za deljenje svojih izkušenj. Njihova pripravljenost mi je omogočila globlje razumevanje in širjenje mojega znanja na tem področju. Hvala vsem za pomoč pri oblikovanju tega raziskovalnega dela.

1. UVOD

Ljudje smo izjemno raznoliki, ne le po videzu in izkušnjah, temveč tudi po načinu razmišljanja, čustvovanja in izražanja lastne identitete. Ta raznolikost nas bogati in nas hkrati spodbuja k raziskovanju globljih vprašanj o tem, kdo smo in kako se med seboj razlikujemo. Eden izmed ključnih vidikov te raznolikosti je spolna identiteta, ki oblikuje del našega dojetja sebe in sveta okoli nas.

Na področju spolne usmerjenosti prepoznavamo različne skupine ljudi in ena manj raziskanih izmed njih je transspolnost. (https://bistra.si/images/raziskovalne-naloge/OBRAZI_MAVRICE.pdf)

V sodobni družbi je transspolnost postala tema številnih razprav, raziskav in vprašanj, ki vključujejo tako biološke kot družbene vidike. Čeprav se zdi, da transspolni posamezniki danes dobivajo večjo prepoznavnost, se pogosto zastavlja vprašanje, zakaj to identiteto vidimo bolj izpostavljeno šele v zadnjih desetletjih. V preteklosti so bile pogosteje obravnavane teme istospolnost, medtem ko transspolnost ni bila v ospredju. To vzbuja radovednost glede družbenih in bioloških dejavnikov, ki prispevajo k razumevanju te skupnosti.

Pogosto se pojavljajo dvomi, kako dobro so transspolni posamezniki sprejeti v družbi, kako se sami počutijo po medicinskih posegih in kako ti posegi vplivajo na njihovo telesno in duševno počutje. To mišljenje je vodilo za pričujočo raziskavo, saj želimo poglobljeno raziskati izkušnje transspolnih oseb, jih bolje razumeti ter morda zmanjšati nekatere predsodke, ki temeljijo na nerazumevanju. (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2020%3A0698%3AFIN%3ASL%3APDF&utm>)

Namen naloge je analizirati transspolnost glede vključevanja teh oseb v družbo, analizirati biološke vplive in osebno počutje posameznikov. S tem želimo prispevati k večji ozaveščenosti in empatiji ter spodbuditi odprt dialog, ki bo koristil tako transspolni skupnosti kot širši družbi.

1.1 Cilji raziskovalne naloge

- *RAZISKATI BIOLOGIJO SPOLA* – preučiti, kako se biološki dejavniki kot so genetika, hormoni, fiziološki procesi povezujejo z izkušnjami transspolnih posameznikov.
- *ANALIZIRATI DRUŽBENE IN KULTURNE KONTEKSTE*- raziskati, kako družbeni dejavniki oblikujejo identiteto transspolnih oseb.
- *PREUČITI POSTOPERATIVNO POČUTJE* - ugotoviti, kako operacije menjave spola vplivajo na fizično in psihično počutje, vključno z zapleti, vnetji ali drugimi težavami.
- *RAZISKATI ODNOS DRUŽBE DO TRANSSPOLNIH OSEB* – preučiti, s katerimi družbenimi izzivi in diskriminacijo/podpore se soočajo transspolne osebe v različnih kontekstih.

1.2 Raziskovalna vprašanja

- Ali obstajajo razlike v možganskem delovanju, kognitivnih procesih, hormonski regulaciji, imunskem odzivu in drugih fizioloških procesih med transspolnimi osebami in cispolnimi osebami ter na kakšen način se te razlike izražajo?
- Kako hormonska terapija in kirurški posegi za prilagoditev spola vplivajo na fizično in psihično počutje transspolnih oseb, pri čemer je pozornost namenjena možnim zapletom in dolgoročnim posledicam teh posegov?
- Kakšni so družbeni odnosi do transspolnih oseb in s kakšnimi izzivi, oblikami diskriminacije ali podpore se te osebe srečujejo v vsakodnevnih situacijah?
- Kako na transspolne osebe gledajo dijaki različnih mariborskih gimnazij in kakšna stališča o teh odnosih imajo transspolne osebe same? Ali in kako ta stališča vplivajo na njihovo psihološko počutje?

1.3 Hipoteze

Hipoteza 1. Med transspolnimi in cispolnimi osebami obstajajo opazne razlike v možganskem delovanju in hormonski regulaciji, ki so lahko posledica kombinacije bioloških dejavnikov ter vpliva hormonskih terapij, kar lahko vpliva na doživljanje in izražanje spolne identitete pri transspolnih osebah. Nova nevroznanost kaže, da so možgani transspolnih oseb

lahko fizično drugačni od tistih, ki jih imajo cisspolne osebe, kar nakazuje na vpliv bioloških dejavnikov in hormonskih sprememb na njihovo nevrološko strukturo (Rippon, G., 2019).

Hipoteza 2. Hormonska terapija in kirurški posegi za prilagoditev spola pomembno izboljšajo psihološko počutje transspolnih oseb, vendar so lahko posledica dolgoročnih fizičnih zapletov, ki so odvisni od posameznikovega hormonskega odziva in zdravstvene oskrbe. Viri namreč trdijo da, hormonska terapija in kirurški posegi za prilagoditev spola znatno izboljšajo duševno zdravje transspolnih oseb, vendar lahko dolgotrajni učinki hormonov povzročijo različne fizične spremembe, katerih obvladovanje zahteva natančno medicinsko spremljanje (Hines, M., 2004).

Hipoteza 3. Transspolne osebe se pogosteje soočajo z družbenimi ovirami, kot so diskriminacija in predsodki, ki so najizrazitejši v vsakodnevnih interakcijah in zmanjšujejo njihovo kakovost življenja ter psihično počutje. Kljub znanstvenim raziskavam, ki nakazujejo biološko podlago za transspolnost, se mnoge transspolne osebe še vedno soočajo s socialnimi izzivi, kot so diskriminacija in stigmatizacija, ki močno vplivajo na njihovo psihološko počutje (Harley in sod., 2020).

Hipoteza 4. Med anketiranimi dijaki različnih mariborskih gimnazij se pojavljajo opazne razlike v stopnji odprtosti in sprejemanja transspolnih oseb. Stopnja odprtosti bo najvišja pri dijakih Prve gimnazije Maribor, najmanjša pa pri dijakih Škofijske gimnazije, medtem ko bosta III. gimnazija in II. gimnazija nekje vmes.

Hipoteza 5. Transspolne osebe, ki se srečujejo z višjo stopnjo odprtosti in sprejemanja, bodo kazale boljše psihološko počutje, medtem ko bodo osebe, izpostavljene negativnim stališčem in manjši sprejemljivosti, pogosteje poročale o višjih stopnjah stresa, tesnobe in nižji samopodobi. Viri nakazujejo, stopnjo sprejemanja in podpore v družbenem okolju, tako v družini kot v šoli, ključnega pomena je za duševno zdravje transspolnih oseb, saj zmanjšuje stres, tesnobo in depresijo, ki so pogosto posledica negativnih družbenih stališč (Erickson-Schroth L., 2014).

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Opis pojmov povezanih s spolom

Spol (»Sex«).

Fizične lastnosti osebe, ki so tradicionalno označene kot moške ali ženske. Biološki spol je opredeljen z dednimi informacijami, ki se izražajo preko sekundarnih spolnih znakov. Pri človeku so običajno dva osnovna spola, moški in ženski, katerih biološke značilnosti vključujejo kromosomske ter hormonske razlike, kot so prisotnost testosterona pri moških in estrogena pri ženskah. Sekundarni spolni znaki pa se razvijejo v puberteti in vključujejo spremembe v telesu, kot so rast prsi pri ženskah, povečanje mišične mase pri moških. Kljub temu, da so fizični in biološki dejavniki pomembni za določitev spola, se zavedamo, da ni vedno vse tako enostavno, saj obstajajo primeri, kot so interseksualne osebe, pri katerih biološke značilnosti ne ustrezajo jasno moškemu ali ženskemu spolu (Kenneth J., 1995) (<https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/adult-health/in-depth/transgender-facts/art-20266812>).

Homoseksualnost

Beseda homoseksualnost se je prvič pojavila leta 1869 v nemščini, ko jo je Karl Maria Kertbeny uporabil za nasprotovanje pruskim zakonom o sodomiji. Izraz pomeni »istospolnost« in je bil sprva povezan predvsem z moškimi, medtem ko je bila ženska homoseksualnost zaradi stereotipa o aseksualnosti žensk manj raziskana. (Kenneth J., 1995)

Gej

Beseda gej je skozi čas spremenila svoj pomen. Na začetku je označevala "veselega" ali "srečnega" človeka, kasneje pa je pomenila celo heteroseksualno promiskuiteto. Danes se uporablja za homoseksualne moške. (Kenneth J., 1995)

Lezbijka

Beseda "lezbijka" izhaja iz otoka Lesbos, kjer je živela antična pesnica Sapfo, znana po ljubezenskih pesmih, pogosto posvečenih ženskam. Beseda, podobno kot "gej", zajema spolno identiteto, vedenje in istospolno željo. Ženska homoseksualnost je bila dolgo časa spregledana ali napačno razlagana kot posledica odsotnosti moškega. (Kenneth J., 1995)

Biseksualnost

Biseksualnost pomeni spolno privlačnost do obeh spolov. Izraz izhaja iz latinske besede "bis", kar pomeni dvakrat. Biseksualci čutijo privlačnost do oseb ne glede na njihov spol in pogosto poudarjajo, da jih privlači oseba sama, ne njen spol. Pri nekaterih se privlačnost do enega ali drugega spola spreminja, vendar nikoli popolnoma ne izgine. (Kenneth J., 1995).

Transspolnik

Izraz transspolnost se uporablja za opis spolnih variacij, ki vključujejo različne skupine ljudi. **Transseksualci** so osebe, ki so spremenile svoj fizični spol s pomočjo terapij ali operacij. **Interseksualci** so ljudje z biološkimi značilnostmi, ki ne ustrezajo tipičnemu moškemu ali ženskemu spolu, zaradi odstopanj v kromosomskem, hormonskem ali genitalnem razvoju. **Cross-dressers** so osebe, ki nosijo oblačila nasprotnega spola, ne glede na svojo spolno identiteto, in pa **transspolnost**, ki je širok in novejši mlad pojem, ki se je razvijal zadnjih nekaj desetletij in ima različno rabo glede na strokovnjake in sobesedilnost.

Trans moški in trans ženska so izrazi, ki se uporabljajo za opis spolne identitete ali izražanja transspolnih oseb v okviru binarnega spola. Na primer, izraz "trans ženska" se lahko uporablja za osebo, ki je bila ob rojstvu dodeljena kot moški, vendar se identificira kot ženska. Vse transspolne in spolno raznolike osebe ne uporabljajo teh izrazov za samopopis (<https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/adult-health/in-depth/transgender-facts/art-20266812>).

Cisspolna oseba je oseba, katere spolna identiteta se ujema z biološkim spolom, s katerim so bile dodeljene ob rojstvu. Cisspolna ženska, na primer, je oseba, ki je ob rojstvu dodeljena kot ženska in se tudi identificira kot ženska (Kenneth J., 1995).

Heteroseksualna oseba je oseba, ki je spolno privlačena do nasprotnega spola. Heteroseksualni moški, na primer, je spolno privlačen do žensk (Kenneth J., 1995).

Agender - Oseba, ki se ne identificira z nobeno spolno oznako ali ne uporablja spola kot dela svoje identitete. (<https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/adult-health/in-depth/transgender-facts/art-20266812>).

Spolno-fluidna oseba kaže prilagodljivost v spolni identiteti in izražanju. Spolno-fluidne osebe običajno niso omejene z normami in pričakovanji glede spola. Lahko se identificirajo in izražajo kot moški, ženska, kombinacija obeh ali nič od tega (Kenneth J., 1995).

Ne-binarni ljudje so tisti katere spolna identiteta je kombinacija ali presega binarni spolni sistem moški-ženska. (<https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/adult-health/in-depth/transgender-facts/art-20266812>).

2.2 Vpliv genetike in hormonov na razvoj spolne identitete transspolnih oseb

V zadnjih letih je tema transspolnih oseb in njihove spolne identitete postala pomembna točka razprave v znanstvenih, medicinskih in družbenih krogih. Razumevanje tega fenomena zahteva obsežno preučevanje številnih dejavnikov, od psiholoških in družbenih do bioloških. Biološki vidik transspolnosti, zlasti v povezavi z genetiko, nevroznanostjo in hormoni, je še vedno deloma nepojasnen, vendar predstavlja ključnega za razumevanje teh kompleksnih identitet.

Zavedanje o lastni spolni identiteti, ki se ne sklada z družbenimi normami, lahko povzroči številne osebne in družbene izzive. V zadnjih desetletjih se raziskovalci osredotočajo na biološke dejavnike, ki vplivajo na to, zakaj nekateri ljudje doživljajo spolno identiteto, ki je v nasprotju s pričakovanji glede na njihov biološki spol (Rippon, 2019).

Genetika in transspolnost

Genetika se ukvarja s preučevanjem dednih značilnosti, ki se prenašajo z ene generacije na drugo, vključno z vplivom genov na spolno usmerjenost in identiteto. V zadnjem času so raziskovalci začeli preučevati, ali so genetski dejavniki povezani s transspolno identiteto. Ena ključnih raziskav, raziskuje morebitne genetske markerje, ki bi pojasnili, zakaj nekateri posamezniki razvijejo transspolno identiteto. Ta študija preučuje možnosti, da bi specifični geni, povezani z razvojem možganov ali hormonskim ravnovesjem, vplivali na to, kako se oblikuje spolna identiteta. Rezultati raziskave nakazujejo, da genetika lahko igra vlogo pri oblikovanju spolne identitete, vendar niso identificirali specifičnih genov, ki bi lahko enoznačno napovedovali transspolnost. Medtem ko ne obstaja en sam "gen za transspolnost", je možno, da različne kombinacije genov vplivajo na to, kako posameznik doživlja in izraža svojo spolno identiteto (Nature, 2020).

Epigenetika je še eno področje, ki postaja vse pomembnejše pri preučevanju bioloških osnov transspolnosti. Epigenetika preučuje, kako zunanji okoljski dejavniki, vključno s hormoni in stresom, vplivajo na izraz genov, ne da bi spremenili samo zaporedje DNA. Hipoteze, ki

vključujejo epigenetiko, nakazujejo, da bi lahko okoljski dejavniki, kot so hormonska izpostavljenost med prenatalnim razvojem, imeli dolgoročne učinke na izraz genov, ki urejajo spolno identiteto. Čeprav so te raziskave še v zgodnji fazi, kažejo, da biološki dejavniki, ki vplivajo na naše gene, lahko v kombinaciji z okoljem pomembno prispevali k razvoju transspolnih identitet (Hudson Institute, 2020).

Možgani in nevroznanost

Veliko raziskav je usmerjenih v dejavnike, kot so delovanje možganov in nevrološke razlike, ki so lahko ključni za razumevanje transspolnih identitet. Medtem ko se raziskave o transspolnosti večinoma osredotočajo na psihološke in socialne aspekte, pa so nevroznanstveni pristopi postali pomembni pri preučevanju osnov teh identitet. Ena izmed ključnih vprašanj, ki jih odpirajo raziskave, je, kako možgani transspolnih posameznikov delujejo v primerjavi z možgani cispolnih oseb in ali obstajajo strukturne ali funkcionalne razlike, ki so povezane z njihovim doživljanjem spola (Hines, M., 2004).

Temeljne raziskave so pokazale, da se možgani moških in žensk razlikujejo v različnih vidikih, kot so velikost možganskih struktur, aktivnost specifičnih predelov možganov in način, kako obdelujejo informacije. Vendar pa se s tem pojavi vprašanje, ali so te razlike naravne in fiksne ali pa so posledica socialnih in kulturnih dejavnikov, ki oblikujejo naše dožemanje spola. Raziskave se pogosto osredotočajo na iskanje fizičnih razlik med možgani moških in žensk, pri tem pa spregledajo kompleksnost in plastovitost možganskih struktur. Možgani so v resnici veliko bolj fleksibilni in sposobni za spreminjanje v skladu z izkušnjami in okoljskimi dejavniki, kot pa se to pogosto domneva (Rippon, 2019).

Tudi hormonski vplivi med prenatalnim razvojem so lahko ključnega pomena za oblikovanje možganskih struktur, odgovornih za spolno vedenje in identiteto. Hormoni, pomembno vplivajo na razvoj možganov in oblikujejo spolno identiteto posameznika. V primeru transspolnih oseb pa hormonski vplivi morda ne ustrezajo družbenim pričakovanjem, kar pomeni, da imajo lahko transspolni posamezniki drugačen hormonski vpliv na možgane (Hines 2004). Nekateri raziskovalci menijo, da lahko višja izpostavljenost testosteronu v prenatalnem obdobju povzroči, da je razvoj možganskih struktur v ženskem fetusu podoben možganskim strukturam, ki jih običajno najdemo pri moških. V primeru transspolnih oseb lahko pride do situacije, kjer so prenatalni hormonski vplivi neusklajeni z biološkim spolom ob rojstvu, kar lahko vodi do razvoja transspolne identitete (Hines, M., 2004).

Lahko na primer, pride do situacij, ko posameznik, ki je genetsko moški, vendar se identificira kot ženska, doživi učinke hormonskih vplivov, ki so značilni za ženske. Pogosto se to zgodi v primerih, ko hormonski vpliv na razvoj možganov ni usklajen z biološkim spolom. Tudi v primerih, ko posameznik skozi življenje doživlja hormonsko terapijo kot del tranzicije, ti hormoni lahko vplivajo na strukture možganov in njihovo delovanje.

Številne raziskave so posvetile pozornost tudi strukturnim razlikam v možganih med cisspolnimi in transspolnimi osebami. V zadnjih letih so bile izvedene številne študije, ki so raziskovale možganske strukture, kot so velikost možganskih regij, povezane s spolnim vedenjem in identiteto. Ena od pomembnih študij je raziskava, v kateri so bili preučevani možgani cisspolnih in transspolnih oseb z uporabo metod, kot je slikanje možganov (fMRI). Študije so pokazale, da so lahko določene regije možganov, odgovorne za spolno vedenje, določene strukturne in funkcionalne razlike v primerjavi z možgani cisspolnih oseb.

Možgani niso samo biološka struktura, ki določa naše fizične lastnosti, ampak so tesno povezani tudi z našimi psihološkimi in čustvenimi izkušnjami. To pomeni, da so možganske strukture transspolnih oseb rezultat kompleksnega procesa, ki vključuje genetske, hormonske in okoljske vplive.

2.3 Vpliv hormonske terapije in kirurških posegov na fizično in psihično počutje transpolnih oseb: analiza zapletov in dolgoročnih posledic

V zadnjih desetletjih se je razumevanje transspolnih oseb in njihovih potreb na področju zdravja občutno spremenilo. Transspolne osebe, ki se odločijo za hormonske terapije in kirurške posege za prilagoditev spola, pogosto doživijo pomembne fizične in psihične spremembe, ki vplivajo na njihovo vsakdanje življenje, zdravje in počutje. Pomoč, ki jo nudijo hormonske terapije in kirurški posegi, omogoča mnogim transspolnim posameznikom, da dosežejo telesno usklajenost s svojo spolno identiteto, kar lahko pripomore k zmanjšanju spolne disforije. (Erickson-Schroth, 2014)

Vendar pa ta medicinska oskrba prinaša tudi različne zaplete, ki jih je pomembno prepoznati in obvladovati. Hormonske terapije, ter kirurški posegi, lahko povzročijo tako pozitivne kot negativne učinke na fizično zdravje, prav tako pa lahko imajo dolgoročne posledice na psihično počutje.

Vpliv hormonske terapije na fizično in psihično počutje transspolnih oseb

Hormonske terapije so eden izmed glavnih medicinskih postopkov, ki jih transspolne osebe pogosto uporabljajo, da bi prilagodile svoje telo svoji spolni identiteti. Testosteron je glavni hormon, ki spodbuja razvoj moških telesnih značilnosti, estrogen pa razvoj ženskih značilnosti. Kot pri vsakem medicinskem posegu, tudi hormonske terapije prinašajo določena tveganja in zaplete, na katere je treba biti pozoren. Ena od dolgoročnih posledic hormonskih terapij je nepopravljivost nekaterih telesnih sprememb. (Boylan, 2020). Hormonska terapija povzroča številne telesne spremembe, ki so pogosto ključne za izboljšanje počutja transspolnih oseb. Ti učinki pa niso enaki za trans moške in trans ženske, saj vsak spol uporablja drugačne hormone in ima različne telesne reakcije. Testosteron, ki ima močan vpliv na telesne spremembe. Najhitrejši učinki testosterona so vidni že v prvih mesecih terapije. Ti vključujejo spremembo v glasovnem tonu, saj hormon povzroči zadebelitev vokalnih mišic, kar naredi glas globlji. Poraščenost telesa in obraza je pogosto eden od prvih vidnih rezultatov, povečana je tudi količina dlak na prsih. Povečanje mišične mase in zmanjšanje telesne maščobe sta prav tako pogosta učinka, ki lahko pripomoreta k bolj maskuliniziranemu videzu. Poleg tega testosteron vpliva na metabolizem, saj povečuje sintezo beljakovin in pospešuje rast mišic. Posledično mnogi trans moški poročajo o večji fizični moči in vzdržljivosti. Pri trans moških so psihološke koristi pogosto povezane z večjo energijo, povečano motivacijo in zmanjšano anksioznostjo. Testosteron ima tudi vpliv na spremembe v razpoloženju, ki pogosto vključujejo večjo samozavest in zmanjšanje občutkov tesnobe (Hembree et al., 2017).

Estrogen na telo vpliva bolj nežno in pogosto zmanjša simptome depresije, ki jih mnogi doživljajo pred začetkom hormonske terapije. Spodbuja rast dojk, spremembe v razporeditvi telesne maščobe in zmanjšanje telesne poraščenosti. Maščoba se začne kopičiti predvsem v predelu bokov, stegen in prsnega koša, kar pripomore k bolj ženskemu telesnemu izgledu. Koža postane mehkejša, vendar ti učinki niso vedno takoj opazni. Včasih traja tudi več mesecev, da se spremembe pokažejo v celoti. Trans ženske pogosto poročajo o občutku večje sreče in manjše tesnobe (Erickson-Schroth, 2014).

Hormonska terapija, čeprav učinkovita, nosi tudi tveganja in zaplete, ki jih je treba upoštevati. Pomembno je, da transspolne osebe, ki prejemajo to terapijo, redno obiskujejo zdravnika, saj dolgotrajna uporaba hormonov lahko privede do zdravstvenih težav.

Pri trans moških so potencialni zapleti, povezani s testosteronom, vključno s povečanjem tveganja za razvoj kardiovaskularnih bolezni. Testosteron lahko zviša krvni tlak, povzroči povečanje ravni rdečih krvnih celic (eritrocitoza), kar lahko vodi do povečane viskoznosti krvi in večjega tveganja za nastanek krvnih strdkov. Poleg tega lahko testosteron zmanjša plodnost in spremeni strukturo kostnega sistema (npr. povečuje gostoto kosti), kar lahko vodi v težave, če se terapija ne prilagodi. (Hembree et al., 2017)

Pri trans ženskah se lahko poveča tveganje za trombozo (nastanek krvnih strdkov), kar ima lahko resne posledice za zdravje, kot so srčni napadi ali kapi. Zdravniki pogosto spremljajo raven estrogena in uporabljajo preventivne ukrepe, da zmanjšajo tveganje za te zaplete. Prav tako se lahko pojavijo težave s plodnostjo, saj lahko estrogen zmanjša naravno sposobnost zanositve. (Erickson-Schroth, 2014)

Kirurški posegi za prilagoditev spola

Kirurški posegi predstavljajo pomemben del medicinskega zdravljenja za mnoge transspolne osebe, ki želijo doseči telesno usklajenost s svojo spolno identiteto. Medtem ko hormonska terapija omogoča številne telesne spremembe, mnogi posamezniki potrebujejo kirurške posege, da bi dosegli popolno telesno usklajenost z željeno spolno identiteto. Kirurški posegi so običajno kompleksni postopki, ki vključujejo odstranjevanje telesnih delov, ki ne ustrezajo spolni identiteti, in ustvarjanje telesnih lastnosti, ki so skladne s to identiteto (Hembree et al., 2017).

Vrste kirurških posegov

Mastektomija: Operacija, pri kateri se odstranijo prsi.

Genitalna rekonstrukcija: Postopek, ki omogoči ustvarjanje funkcionalnega genitalnega sistema, bodisi penisa bodisi vagine, odvisno od spolne identitete osebe. Ta postopek je med najzahtevnejšimi kirurškimi operacijami (Hembree et al., 2017).

Facialna kirurgija: Postopek, ki prilagodi obrazne značilnosti, da postanejo bolj usklajene z družbenimi normami glede moškega in ženskega obraza (Hembree et al., 2017).

Fizični in psihološki učinki kirurških posegov

Kirurški posegi imajo pomemben vpliv na psihološko počutje. Zmanjšanje telesne disforije, ki je pogosto vir anksioznosti in depresije, omogoči boljše psihološko stanje in večjo osebno svobodo. Po uspešnih kirurških posegih mnogi poročajo o večji sreči, samozavesti in stabilnosti (ScienceDaily, 2020).

Tveganja in zapleti

Čeprav so kirurški posegi pogosto zelo uspešni, obstajajo tudi tveganja, kot so okužbe, krvavitve in težave pri celjenju ran. Mnogi posamezniki pa poročajo, da so koristi operacije večje od možnih negativnih učinkov.

Eden najpogostejših zapletov so okužbe, ki se lahko pojavijo po večjih operacijah, kot so spremembe genitalij. Okužbe lahko povzročijo podaljšano okrevanje in povečajo tveganje za brazgotinjenje. Krvavitve so drug možen zaplet, še posebej po večjih operacijah. Čeprav so zapleti s krvavitvami redki, lahko v nekaterih primerih zahtevajo dodatne postopke za zaustavitev krvavitve (Hembree et al., 2016).

Reakcije na anestezijo so lahko nevarne in vključujejo alergijske reakcije ali težave z dihanjem, ki lahko podaljšajo okrevanje in v redkih primerih postanejo življenjsko ogrožujoče.

Pri operacijah, kot je rekonstrukcija genitalij, lahko pride do poškodb sosednjih organov ali tkiv, kot so živci ali krvne žile. To lahko povzroči težave, kot so inkontinenca, bolečine ali izguba občutka v določenih delih telesa (Hembree et al., 2016).

Psihološki vpliv zapletov se lahko kaže v anksioznosti, depresiji ali razočaranju, če rezultati operacije niso v skladu z pričakovanji. Pomanjkanje želenih rezultatov ali dolgo okrevanje lahko vplivata na duševno zdravje.

Zapleti so lahko tudi posledica nezadostnega medicinskega spremljanja, zlasti v državah z omejenimi zdravstvenimi viri. To povečuje tveganje za dolgoročne težave. Estetski neuspeh je lahko tudi zaplet, kjer rezultati operacije niso v skladu z osebnimi željami, kar lahko zahteva dodatne posege (Hembree et al., 2016).

Kirurški posegi prinašajo dolgotrajne posledice, saj so spremembe trajne (Erickson-Schroth, 2014).

2.4 Družbeni odnosi: diskriminacija podpora in izzivi v vsakdanjem življenju

Medtem ko biološki dejavniki močno vplivajo na oblikovanje spolne identitete, pa so tudi socialni in kulturni dejavniki ključni pri tem, kako posamezniki doživljajo in izražajo svojo spolno identiteto. Družbeni normativi, ki urejajo predstave o "moškem" in "ženskem" spolu, pa tudi kulturne vrednote in pričakovanja, močno vplivajo na to, kako prepoznavamo in dojemamo transspolnost (Connell, R. W., 1995).

Družbeni odnosi so prepleteni z različnimi dejavniki, kot so kulturne norme, izobrazba, zakonodaja in širše družbene vrednote. Čeprav so v zadnjih letih v številnih državah sprejeti zakoni, ki zagotavljajo pravice in zaščito transspolnim osebam, pa je realnost, s katero se srečujejo v vsakodnevnem življenju, pogosto zelo drugačna. Diskriminacija, socialna stigma in predsodki so še vedno prisotni v mnogih družbenih segmentih, vključno z delovnim okoljem, izobraževalnimi ustanovami in zdravstvenimi storitvami, kar še dodatno vpliva na duševno in psihološko počutje transspolnih oseb.

Socialni in kulturni dejavniki

Spolna identiteta ni le rezultat bioloških dejavnikov, temveč je tudi oblikovana s pomočjo socialnih norm in kulturnih pričakovanj, ki jih postavljajo družba in kultura. Od trenutka, ko se otrok rodi, so starši, učitelji in širša skupnost pogosto tisti, ki otroku nalagajo pričakovanja, povezana z njegovim biološkim spolom. Ta pričakovanja vključujejo določene vedenjske norme, ki se pogosto dojemajo kot "naravne" za fantke in deklice, na primer pričakovanja glede oblačenja, vedenja in socialnih interakcij. To oblikovanje spola skozi družbene norme pomeni, da so ti vplivi pogosto izredno močni, a tudi omejujoči za posameznike, katerih spolna identiteta ne sovпада z družbenimi pričakovanji (West, C., & Zimmerman, D. H., 1987).

Transspolni posamezniki pogosto naletijo na izzive, ko se njihova spolna identiteta ne ujema z družbenimi normami. Družbena pričakovanja in norme, ki se nanašajo na spol, so tako močna, da lahko povzročijo izključenost ali stigmatizacijo oseb, katerih identiteta je zunaj teh norm. (Butler, J., 1990)

V nekaterih kulturah, so že stoletja prisotni koncepti, ki priznavajo različne spolne identitete, ki presegajo binarno kategorizacijo "moški" in "ženska". V teh kulturah je prepoznavanje in

sprejemanje transspolnih ali nebinarnih spolov običajno sprejeto, čeprav to ni nujno enako v vseh družbah po svetu (Nanda, S., 2000).

Na drugi strani pa so v zadnjem desetletju v številnih zahodnih družbah zaznali premike v dojemanju transspolnosti. Kulturni premiki in prizadevanja za enakopravnost so omogočili širše sprejemanje transspolnih oseb, tudi v prevladujoči družbi. Vendar pa kljub tem premikom še vedno obstaja precejšna količina predsodkov in stigmatizacije, kar ima lahko močan vpliv na vsakdanje življenje transspolnih oseb. Med drugim to vključuje težave pri prepoznavanju njihove identitete v pravnem, socialnem in zdravstvenem kontekstu (Stryker, S., 2008).

Družbeni odnosi do transspolnih oseb in izzivi, s katerimi se soočajo

Nekatere države so zakonodajno napredovale z omogočanjem pravice do spremembe imena in spola v osebnih dokumentih brez obveznosti po kirurških posegih. Drugi so sprejeli zakonodajo, ki omogoča transspolnim osebam dostop do zdravstvenih storitev, vključno s hormonskimi terapijami in kirurškimi posegi, ki so potrebni za njihov prehod (The National Center for Transgender Equality, 2017).

Transspolne osebe so izpostavljene številnim oblikam diskriminacije, od neposrednih dejanj, kot so zavrnitev vstopa v restavracijo, nadlegovanje na delovnem mestu, do subtilnih oblik, kot so socialna izključenost ali prezir na družbenih omrežjih. Stereotipi o tem, kaj pomeni biti moški ali ženska, so globoko zakoreninjeni in prispevajo k napačnim predstavam o transspolnih osebah, kar vodi do negativnega obravnavanja in neodobravanja. Raziskave kažejo, da so transspolne osebe, ki doživljajo socialno stigmo in diskriminacijo, bolj nagnjene k depresiji, anksioznosti, samomorilnim mislim in samopoškodovanju (Brill & Kenney, 2016).

Eden ključnih dejavnikov, ki vplivajo na psihološko počutje transspolnih oseb, je podpora, ki jo prejmejo v svojih družinah in medosebnih odnosih. Družina je prvi prostor, kjer naj bi transspolne osebe našle sprejemanje in ljubezen, vendar to ni vedno tako. V mnogih primerih se transspolne osebe srečujejo z zavrnitvijo staršev ali drugih bližnjih, kar lahko vodi do dolgotrajne čustvene bolečine in travm (Erickson-Schroth, 2014).

Tisti, ki jih družina sprejme in podpira, so manj izpostavljeni tveganju za depresijo, anksioznost ali samomor. To še posebej velja za mladostnike, ki so v fazi prehoda in se soočajo z velikimi izzivi pri sprejemanju svoje identitete (Brill & Kenney, 2016).

Kljub temu da številne države omogočajo pravno zaščito proti diskriminaciji, na delovnem mestu pogosto še vedno prihaja do diskriminacije in nadlegovanja na podlagi spolne identitete. Mnoge transspolne osebe poročajo, da so se morale prilagoditi svojim delovnim nalogam ali karieram, da bi se izognile konfliktom ali napetostim zaradi svojega spola. To lahko vključuje skrivanje svoje identitete ali celo odložitev prehoda, da bi se izognile negativnim posledicam. Kljub zakonodaji, ki zagotavlja zaščito, pa raziskave kažejo, da še vedno obstajajo številni izzivi pri zagotavljanju enake obravnave na delovnem mestu. V zadnjih letih so nekatera podjetja začela sprejemati bolj vključujoče politike, vendar pa so te pobude še vedno redke in niso prisotne povsod (Frieda, 2017).

Čeprav so v mnogih zahodnih državah sprejeti ukrepi, ki spodbujajo pozitivno sprejemanje transspolnih oseb, pa v nekaterih primerih opazimo nasprotno trende, ki ogrožajo dosežene napredke. Eden izmed primerov tega je ameriški predsednik Donald Trump, katerega politika in ukrepi so pogosto usmerjeni v nazadovanje na področju pravic spolnih manjšin. V letu 2019 je Trumpova administracija sprejela odlok, ki prepoveduje vključitev kategorije "indefiniran spol" v uradne zapise oseb, s čimer je zamejila možnosti za pravno priznanje transspolnih oseb, ki ne ustrezajo binarnim spolom. (BBC News, "Trump administration rolls back transgender protections," 2020).

Poleg tega je Trumpova administracija prav tako uvedla prepoved raznih knjig, vključno s tistimi, ki obravnavajo teme, povezane s transspolnimi osebami in LGBTQ+ skupnostjo. S temi dejanji Trump ne le zavira napredek na področju pravic spolnih manjšin, temveč tudi podpira politiko, ki išče povratek v preteklost, ko so bile te identitete potisnjene v ozadje (The New York Times, "Trump bans transgender people from military," 2017).

Diskriminacija, s katero se soočajo transspolne osebe

Ena izmed največjih oblik diskriminacije, s katero se srečujejo transspolne osebe, je na področju zaposlitve. Kljub zakonskim zaščitam, mnoge transspolne osebe poročajo o težavah pri iskanju zaposlitve ali napredovanju. Stereotipi in pomanjkanje izobraževanja o transspolnih vprašanjih še vedno ovirajo dostop do enakih možnosti. (Brill & Kenney, 2016)

Raziskave so pokazale, da so zaradi svojega statusa pogosto izpostavljene slabšim obravnavam, kot so nižja plača, pomanjkanje napredovanja in socialna izključenost. Ta izključenost pogosto

vodi tudi v poslabšanje duševnega zdravja, še posebej pri mlajših transspolnih posameznikih, ki so izpostavljeni nasilju in nadlegovanju v izobraževalnem okolju. (Frieda, 2017)

Transspolne osebe se pogosto soočajo z fizičnim nasiljem, verbalnimi napadi in s spolnim nadlegovanjem, še posebej tisti, ki so na začetku svojega prehoda. To nasilje je lahko zelo škodljivo, saj poleg telesne varnosti ogroža tudi duševno zdravje. (Curra, 2011)

V mnogih primerih se ta diskriminacija kaže tudi v zdravstvu. Mnoge transspolne osebe poročajo o neprijetnih izkušnjah zaradi pomanjkanja izobraževanja o transspolnih vprašanjih, kar vključuje tudi zavrnitev zdravstvenih storitev (Erickson-Schroth, 2014).

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Metodologija

Raziskovalni instrumenti

V empiričnem delu raziskovalne naloge smo uporabili metodo nestrukturiranega intervjuja in anketni vprašalnik z zaprtim tipom vprašanj izbirnega tipa.

Intervju

V raziskavi je sodelovalo 16 posameznikov, starih med 20 in 26 let, ki so se odločili ostati anonimni. Vsi so bili vključeni v proces medicinske tranzicije in so uporabljali različne oblike hormonske terapije. Način jemanja hormonov se je razlikoval – nekateri so jih prejeli v obliki injekcij, drugi so uporabljali gele, tretji pa tablete. Med intervjuvanimi so bili posamezniki na različnih stopnjah tranzicije; nekateri so bili šele na začetku procesa, medtem ko so bili drugi že skoraj na koncu svoje poti. Vsi so izražali željo po določeni stopnji fizične spremembe v skladu s svojo spolno identiteto.

Intervjuvali smo dve skupini: prvo je sestavljalo 10 transspolnih moških, drugo pa 6 transspolnih žensk. Vsak izmed njih je delil svoje izkušnje, izzive in osebna doživljanja, povezana z medicinskim in družbenim vidikom tranzicije. Intervju je omogočil sproščene in spontane odgovore intervjuvancev, ponudil je dragoceni vpogled v raziskovano temo ter omogočil globlje razumevanje osebnih izkušenj transspolnih posameznikov.

Intervjuji so potekali v obdobju od 2. 12. 2024 do 15. 1. 2025, stike intervjuvancev smo pridobili preko socialnih omrežij.

Anketni vprašalnik

Za zbiranje podatkov sem uporabila anketni vprašalnik z zaprtimi tipi vprašanj, oblikovanimi po Likertovi lestvici. Pred izdajo ankete smo izvedli pilotno testiranje na manjšem vzorcu ljudi, da bi preverili jasnost in razumljivost vprašanj ter zagotovili, da bodo odgovori čim bolj natančno odražali stališča anketirancev.

Likertova lestvica je psihometrična lestvica, ki se pogosto uporablja v raziskovalnih vprašalnikih za merjenje stališč, prepričanj in mnenj ljudi. Anketirancem omogoča izbiro med več stopnjami strinjanja ali nestrinjanja z določeno trditvijo, kar mi je omogočilo zbiranje podatkov z večjo natančnostjo in podrobnostmi. Možnosti so bile : 1-se popolnoma strinjam, 2- strinjam se, 3- se nitine strinjam niti strinjam, 4- ne strinjam se, 5- se popolnoma ne strinjam.

Anketirali smo skupno 292 dijakov iz mariborskih gimnazij: Prve gimnazije Maribor, II. gimnazije Maribor, III. gimnazije Maribor in Škofijske gimnazije Maribor. Anketiranci so bili stari med 15 in 19 let. Na vprašalnik je odgovorilo 62 % deklet, 38 % fantov. Spol anketirancev v raziskavi ni bil ključni dejavnik, saj ni vplival na namen in analizo zbranih podatkov.

Anketni vprašalnik je vseboval 19 vprašanj, katerih namen je bil preučiti stališča dijakov do transspolnosti in njihovega sprejemanja transspolnih oseb v družbi.

Odgovore, ki so izražali nesprejemanje ali izključevanje transspolnih oseb, smo v raziskavi obravnavala kot manj odprte.

Anketo je bila oblikovana v programu Enka, pridobljeni odgovori so bili obdelani v programu Excel. Anketa je bila ustvarjena 20. 1. 2025, odgovore smo zbirali do 1. 2. 2025 (<https://www.1ka.si/>).

3.2 Intervju s transspolnimi posamezniki

Vprašanja in strnjeni odgovori

- Osebna izkušnja in spoznanja o spolni identiteti

Kdaj ste ugotovili, da se ne počutite kot vaš izbran spol? Kako se odzivate na stereotipe o transspolnih ljudeh? Kako ste se soočili z izzivi in predsodki glede svoje spolne identitete?

Izkušnje v otroštvu so za nekatere transspolne osebe odločujoče pri oblikovanju njihove spolne identitete. Večina intervjuvanih je že v zgodnjem otroštvu začela občutiti, da niso v “pravilnem” telesu, vendar niso imeli besed ali razumevanja, kako bi to izrazili.

Za transspolne posameznike je bilo zelo težko uskladiti svojo notranjo identiteto z družbenimi normami, ki so jim narekovale, kako naj se obnašajo glede na svoj dodeljeni spol. Mnogi so poročali, da so se morali prilagajati pričakovanjem glede vedenja, obleke ali hobijev. Fantje so se morali ukvarjati z “moškimi” stvarmi, kot so športi, medtem ko so dekleta morala biti “nežna” in se ukvarjati s podobnimi dejavnostmi. Te vnaprej postavljene norme so povzročile občutek nezadostnosti, saj niso čutili, da se ujemajo z dodeljeno vlogo, kar je privedlo do dolgotrajnega občutka zmedenosti in negotovosti glede lastne identitete.

Nekateri intervjuvani so svojo spolno identiteto začeli prepoznavati šele v osnovni ali srednji šoli, vendar jim ni bilo jasno, zakaj se počutijo drugače. Pogosto so si želeli, da bi bili drugačni, vendar so imeli občutek, da tega ne morejo izraziti. V tem obdobju so nekateri občutili tesnobo, saj v okolici ni bilo veliko znanja o transspolnosti. Nekateri so svojo identiteto začeli prepoznavati šele, ko so prvič naleteli na informacije o transspolnih ljudeh. Otroci, ki teh informacij niso imeli, so se morali spoprijemati sami s seboj, saj niso razumeli, zakaj se ne obnašajo skladno s pričakovanji, zakaj bi se raje oblačili drugače ali zakaj jih sovrstniki zbadajo zaradi njihove izbire. Taki posamezniki so pogosto odraščali v prepričanju, da so edini, ki se tako počutijo, kar je vplivalo na njihovo samopodobo.

Ko so nekateri od teh posameznikov kasneje v življenju začeli raziskovati svojo spolno identiteto in si omogočili prostor za izražanje svojega pravega jaza, so se občutki razumevanja in sprejetosti začeli razvijati. Ta prehod v odraslo dobo je za določene pomenil pomembno osebno rast, saj so končno začeli dojemati svojo identiteto in so se odločili za tranzicijo. Vendar pa otroštvo brez podpore ostaja izziv za mnoge. Pomanjkanje informacij in vzorcev je lahko povzročilo dolgotrajno negotovost in iskanje lastne identitete. Kljub temu so mnogi

intervjuvani priznali, da so skozi čas, ko so postajali bolj ozaveščeni o svoji identiteti, našli moč in pogum, da se sprejmejo ter začnejo s procesom tranzicije.

– **Družbeni odnosi in komunikacija**

Kako vaša spolna identiteta vpliva na vaš način komunikacije z drugimi? Ali ste opazili drugačno obnašanje ljudi, potem ko so izvedeli, da ste transspolni? Kako je reagirala vaša okolica po tem, ko ste razkrili svojo "pravo" identiteto? Kako pomembno se vam zdi, da ljudje pravilno uporabljajo vaše zaimke?

Spolna identiteta transspolnih oseb predstavlja pomemben del njihovega vsakdana in se pogosto odraža v njihovih odnosih z drugimi ljudmi, njihovem načinu komuniciranja ter v tem, kako okolica reagira na njihov prehod. V procesu tranzicije se mnogi transspolni posamezniki soočajo z izzivi, kot so spremembe v odnosih s prijatelji in družino, reakcijami ljudi, ko izvedo za njihovo spolno identiteto, ter načinom, kako jih obravnavajo. Transspolne osebe se pogosto srečujejo z nerazumevanjem in nesprejemanjem, kar vpliva na njihovo psihološko in čustveno počutje.

Intervjuvani transspolni posamezniki so povedali, da njihova spolna identiteta pogosto vpliva na to, kako se ljudje obnašajo do njih. V začetni fazi tranzicije se mnogi počutijo previdni, saj niso prepričani, kako bo okolica reagirala na njihovo novo spolno identiteto. Mnogi izmed njih so zadržani pri pogovoru, ker se bojijo, da bodo ljudje oblikovali napačen vtis o transspolni skupnosti. Veliko jih poroča, da se neznanci do njih obnašajo zadržano, vendar intervjuvani pravijo, da lahko misli drugih razberejo iz obrazne mimike.

Nekateri transspolni posamezniki so povedali, da se morajo pogosto ukvarjati z razlaganjem svoje spolne identitete, še posebej v okoljih, kjer nimajo podpore. To pomeni, da se morajo skozi pogovore nenehno soočati z vprašanji in komentarji, ki so včasih invazivni. Kljub temu intervjuvani poudarjajo pomembnost teh pogovorov, saj jih vidijo kot korak k večji ozaveščenosti in razumevanju, ki prispevata k bolj vključujoči družbi.

Intervjuvani so izpostavili, da se počutijo sprejete in priznane v svoji identiteti, ko ljudje uporabljajo pravilne zaimke in spoštujejo njihovo izbiro imena. Tisti, ki so že globoko v tranziciji, pravijo, da jih ljudje pogosto obravnavajo skladno z njihovo identiteto, ne da bi se zavedali njihove prejšnje spolne identitete. Če pride do napačne uporabe zaimkov, se s tem ne obremenjujejo in sogovorca preprosto popravijo, medtem ko se do arogantnih in nerazumevajočih ljudi raje distancirajo.

Ko transspolni posamezniki razkrijejo svojo identiteto, se pogosto soočajo z različnimi reakcijami okolice. Večina intervjuvanih je poročala, da so njihovi prijatelji in družinski člani postopoma razvili večje spoštovanje in podporo do njihove identitete. V veliki večini je bila družina sprva negotova, vendar se je z izobrazbo o situaciji prilagodila, prijatelji pa so pogosto že prej sumili, da intervjuvanci niso zadovoljni s svojo dodeljeno spolno identiteto.

Intervjuvani so povedali, da so ljudje, ko so izvedeli za njihovo transspolnost, pogosto začeli ravnati z njimi drugače, predvsem tujci. Starši so na začetku pogosto postavljali preveč osebna vprašanja ali so izražali nezadovoljstvo, ker niso razumeli tranzicije, medtem ko so bili prijatelji večinoma v podporo. Spremembe v odnosih so za transspolne osebe velik izziv. Nekateri družinski člani in prijatelji se odločijo, da ne bodo podpirali njihove tranzicije, ker jim je težko sprejeti spremembo, medtem ko drugi razvijejo večje razumevanje in podporo.

Nekateri transspolni posamezniki so povedali, da njihovi družinski člani niso bili presenečeni nad njihovo tranzicijo, saj so se že prej družili z osebami iz LGBTQ+ skupnosti ali pa so imeli v družini ljudi, ki so se identificirali kot del te skupnosti. Takšna odprtost je omogočila lažjo tranzicijo. Intervjuvani poudarjajo, da je izobraževanje ključno za zmanjšanje predsodkov in napetosti ter da pogovori o transspolnosti prispevajo k večji ozaveščenosti in sprejemanju v širši družbi.

– **Hormonska terapija in telesne spremembe**

Kakšne dolgotrajne posledice ali nepričakovane spremembe ste opazili po hormonski terapiji- če ste? Kako hormonska terapija vpliva na vaše spolno zdravje, telesno težo, apetit in prehranske navade? Ste opazili nepričakovane fizične spremembe (npr. pridobivanje/izguba teže)? Kakšen je vpliv hormonske terapije na vašo mišično maso, fizično moč in vzdržljivost? Kakšne spremembe so se zgodile na vaši koži (npr. suhost, akne)? Kako se je vaše počutje spremenilo glede na energijo, razpoloženje in spanec? Kakšen je vpliv hormonske terapije na vaše čustvene odzive, stres, mentalno jasnost in koncentracijo? Kako hormonska terapija vpliva na vašo samozavest, duševno zdravje in psihološko počutje? Ste opazili spremembe v svojem imunski sistemu ali pogostosti bolezni? Kako redno spremljate svoje zdravje med hormonsko terapijo (laboratorijski izvidi, krvne vrednosti, raven hormonov)? Kako se počutite v primerjavi s svojim počutjem pred začetkom hormonske terapije?

Odgovori transspolnih moških:

Intervjuvani so povedali, da so ob začetku jemanja testosterona opazili vrsto telesnih, čustvenih in psiholoških sprememb. Vsak posameznik se na hormon odziva drugače, zato so tudi njihove izkušnje zelo raznolike. Testosteron ima močan vpliv na telo in pospeši razvoj sekundarnih spolnih značilnosti, ki so običajno povezane z moškostjo. Spremembe so lahko zelo dramatične in včasih nepričakovane, kar posameznike postavlja pred nove izzive.

Intervjuvani so izpostavili, da so bile prve spremembe, ki so jih opazili, bile povezane s telesom. Mišična masa se je povečala, telo je postalo močnejše, vendar je pri nekaterih prišlo tudi do povečanja telesne maščobe. Spremembe v telesnih konturah so bile opazne, a niso bile vedno enostavne. Akne so postale pogosta težava, še posebej na obrazu in hrbtu, saj testosteron poveča delovanje lojnih žlez. Pri nekaterih so se pojavile tudi težave s kožo, kot sta suhost ali spremembe v teksturi.

Poleg tega so intervjuvani opazili povečanje apetita, kar je v nekaterih primerih privedlo do pridobivanja telesne teže. Nekateri so morali sprejeti telesne spremembe, ki jih niso pričakovali. To je vplivalo tudi na njihovo samopodobo, saj je bilo potrebno prilagoditi način, kako dojemajo svoje telo.

Hormonske spremembe niso vplivale le na fizični videz, temveč tudi na psihološko počutje intervjuvanih. Na začetku terapije so se soočali s čustvenimi nihanji. Nekateri so doživeli večjo agresijo, medtem ko so drugi opazili povečano motivacijo in samozavest. Sčasoma se je telo prilagodilo in čustvena stabilnost se je izboljšala.

Intervjuvani so poročali tudi o spremembah v spolnem zdravju. Povečan libido je bil ena prvih opaznih sprememb. Poleg tega se je pri nekaterih zmanjšala velikost dojk, kar je bilo za nekatere dobrodošla sprememba, za druge pa nepričakovana prilagoditev.

Spanje se je prav tako spremenilo. Nekateri intervjuvani so opazili izboljšanje, medtem ko so se pri drugih pojavile težave, kot so nespečnost ali večja utrujenost, še posebej v začetnih fazah terapije. To se je kasneje uravnovesilo, ko se je telo navadilo na novo hormonsko raven.

Poleg kratkoročnih učinkov so intervjuvani opazili tudi dolgoročne spremembe. Pri nekaterih se je spremenilo presnavljanje, kar je vplivalo na apetit in telesno težo. Energija in vitalnost sta se povečali, vendar je bilo treba v vadbo vložiti trud, da bi se ohranila telesna moč.

Intervjuvani so poudarili, da redno hodijo na zdravniške preglede, kjer spremljajo raven testosterona in druge zdravstvene kazalce. To je pomembno za njihovo splošno zdravje in dobro počutje.

Za številne trans moške, ki so sodelovali v intervjuju, je hormonska terapija ključna za občutek usklajenosti z lastno identiteto. Testosteron jim je pomagal doseči fizične spremembe, ki so bile v skladu z njihovim notranjim doživljanjem moškosti. Kljub izzivom, s katerimi so se soočali, jim je tranzicija prinesla občutek avtentičnosti in sprejetosti.

Vsak posameznik doživlja ta proces drugače, vendar je skupna točka vseh zgodb ta, da jim je testosteron pomagal oblikovati telo in življenje na način, ki bolj ustreza njihovi identiteti.

Odgovori transspolnih žensk:

Intervjuvane osebe so povedale, da so med procesom tranzicije in jemanjem estrogena doživeli širok spekter bioloških, čustvenih in psiholoških sprememb. Hormonska terapija z estrogenom prinaša različne učinke, ki vplivajo na vsakdanje življenje in zdravje posameznikov, pri čemer so rezultati pogosto zelo specifični za vsakega posameznika. Mnogi so poročali o pozitivnih spremembah, ki so ključne za občutek usklajenosti z lastno identiteto.

Intervjuvani so opazili, da je ena izmed najbolj opaznih sprememb rast dojk. Mnogi so že po nekaj mesecih terapije opazili povečanje, kar je bil pomemben del procesa tranzicije. Nekateri pa so poročali o počasnejši rasti ali manj izrazitih spremembah, kot so pričakovali. Pri večini so se pojavile tudi rahle bolečine pri skakanju, hoji po stopnicah in tekanju, rast pa je segla do ene ali dveh košaric.

Spremembe v telesni sestavi so bile prav tako očitne. Estrogen je povzročil povečanje telesne maščobe, še posebej na bokih, stegnih in zadnjici, kar je prispevalo k bolj zaokroženi in ženstveni postavi. Nekateri so opazili tudi povečanje apetita, kar je zahtevalo spremljanje prehrane in telesne aktivnosti, da bi se izognili prekomerni telesni teži. Poleg tega je pri mnogih prišlo do zmanjšanja mišične mase, kar je vplivalo na telesno moč in vzdržljivost. Nekateri so poročali, da so pred terapijo lahko naredili več sklec, medtem ko jih zdaj naredijo bistveno manj.

Eden izmed najbolj dobrodošliih učinkov estrogena je bil zmanjšanje rasti trdih telesnih dlak, zlasti na obrazu, prsih in drugih delih telesa. Mnogi so se razveselili manjše poraščenosti, saj je bilo redno odstranjevanje dlak naporno in stresno. Spremembe v koži so bile prav tako pogoste – postala je mehkejša, bolj gladka in sijoča. Estrogen je zmanjšal izsušenost kože, kar je prispevalo k večji vlažnosti in elastičnosti.

Poleg telesnih sprememb so intervjuvani poročali tudi o pomembnih čustvenih in psiholoških učinkih estrogena. Mnogi so se po začetku terapije počutili čustveno stabilnejše, manj pod

stresom in bolj umirjeno. Estrogen je pomagal pri uravnavanju nihanja razpoloženja, zmanjšal impulzivnost in agresivnost ter pripomogel k večji samozavesti. Prav tako so lažje prenašali negativne komentarje in stresne situacije, s katerimi se srečujejo skoraj vsakodnevno.

Poleg izboljšanja razpoloženja so mnogi poročali o večji energiji in boljšem spancu. Z zmanjšanjem stresa in večjo notranjo umirjenostjo se je izboljšala kakovost spanja, kar je prispevalo k večji produktivnosti pri delu, šoli in drugih dejavnostih.

Zdravstveno spremljanje je bilo za intervjuvane ključnega pomena, saj estrogen vpliva na različne telesne funkcije. Poročali so, da redno hodijo na preglede, kjer preverjajo krvne vrednosti, raven hormonov in druge kazalnike zdravja, da bi zagotovili varno terapijo brez neželenih stranskih učinkov.

Iz vseh teh izkušenj intervjuvanih je razvidno, da ima estrogen pomemben vpliv na telesne, čustvene in psihološke spremembe, ki so odločilne za tranzicijo mnogih transspolnih žensk. Čeprav so se nekateri soočali z izzivi, kot so povečanje telesne teže in zmanjšanje mišične mase, so na splošno zadovoljni z rezultati in vplivom estrogena na njihovo življenje. Hormonska terapija jim je omogočila večjo telesno usklajenost in boljše duševno počutje, kar je pomembno za izboljšanje kakovosti njihovega življenja.

Skupni odgovori:

V Sloveniji sta na voljo le dva strokovnjaka za hormonsko terapijo, kar pomeni dolge čakalne vrste za začetek zdravljenja. Tako trans moški kot trans ženske morajo skozi številne terapije, preden dosežejo dovoljenje za jemanje hormonov. Za oba je obvezno letno spremljanje zdravstvenega stanja, vključno z rednimi pregledi ravni hormonov in krvnih vrednosti. Kljub temu pa dostop do hormonov ni vedno pošten; intervjuvanka je povedala, da pozna ljudi, katerih dostop do hormonov so prekinili, ker niso izgledali dovolj skladno s svojim tranzicijskim spolom. Testosteron je pri tem veliko bolj grob hormon kot estrogen in ima številne negativne učinke, kar vključuje akne, povečanje telesne mase in agresivnost, kar ga postavi med hormone z največ škodljivimi učinki.

– Operacije in okrevanje

Ste že opravili kakšne operacije v okviru vaše tranzicije? Mislite, da boste še? Kako bi ocenili podporo zdravstvenih delavcev pred in po operacijah ali postopkih? Kakšen je bil največji izziv v obdobju okrevanja po operaciji? Ali je bil rezultat operacije v skladu z vašimi

pričakovanji? Kako dolgo je trajal vaš proces okrevanja po operaciji? Ali ste se soočili z zapleti po operaciji, in kako ste jih rešili? Kako bi ocenili svojo splošno zadovoljstvo z izbranimi postopki in operacijami? Mislite, da bi se dostopnost operacij za transspolne osebe lahko izboljšala?

Pri transspolnih osebah je proces tranzicije pogosto dolg in zahteven, saj vključuje številne korake, ki vključujejo tako psihološke, fizične kot tudi socialne spremembe. Med temi koraki so tudi kirurški posegi, ki so lahko ključni za doseg želene telesne usklajenosti z lastno spolno identiteto. Vendar pa je treba opozoriti, da se mnogi transspolni posamezniki na operacije v svoji tranziciji odločijo šele kasneje, saj so ti posegi povezani s številnimi izzivi, tako fizičnimi kot psihološkimi.

Zdravstveni postopki, povezani z operacijami, so pogosto zelo osebna izkušnja. Nekateri posamezniki začnejo svojo tranzicijo z uporabo hormonske terapije, ki prinaša telesne spremembe, vendar so kirurški posegi tisti, ki lahko omogočijo večjo telesno usklajenost s pričakovano spolno identiteto. V Sloveniji pa je dostop do teh postopkov pogosto omejen, saj je na voljo le nekaj strokovnjakov na tem področju, kar vodi do dolge čakalne vrste. Za mnoge je proces pred operacijo dolgotrajen, saj vključuje številne terapije, svetovanja in psihološke preglede, preden pridobijo dovoljenje za kirurški poseg. Tudi ko se enkrat odločijo za operacijo, to še vedno ni vedno enostavni postopek, saj se pojavijo številni izzivi v procesu okrevanja, pa tudi določene težave z zdravstvenim osebjem.

Čeprav mnogi transspolni posamezniki še niso opravili kirurških posegov, je to postopek, na katerega so pripravljene v prihodnosti. Pri tem je treba poudariti, da so najpogostejše operacije povečanje oziroma zmanjšanje prsnega koša, in so pomembne za mnoge transspolne ženske in moške, saj vplivajo na njihov občutek ženskosti oziroma moškosti. Vendar pa je bilo pri teh posegih največje preizkušnja bolečina, saj so vse operacije posegi v telo, kar pomeni tudi postoperativne težave, kot so oteklina, modrice in omejena gibljivost. Po operacijah so se mnogi intervjuvanci soočili z omejitvami, kot je na primer nezmožnost dvigovanja rok ali pravilno tuširanje za nekaj dni, da bi se izognili morebitnim zapletom. Vendar pa je treba povedati, da se okrevanje pri nekaterih posameznikih dogaja hitreje kot pri drugih, kar je odvisno od številnih dejavnikov, vključno z zdravjem in telesno pripravljenostjo posameznika.

Večina intervjuvancev, ki so prestali te operacije, je bila zadovoljna z rezultati. Kljub temu pa so se nekateri srečali z rahlimi zapleti, kot so vnetja, ki so povzročila daljše bivanje v bolnišnici. Vendar pa niso poročali o resnih težavah, saj je bila zdravstvena oskrba na visoki ravni in je

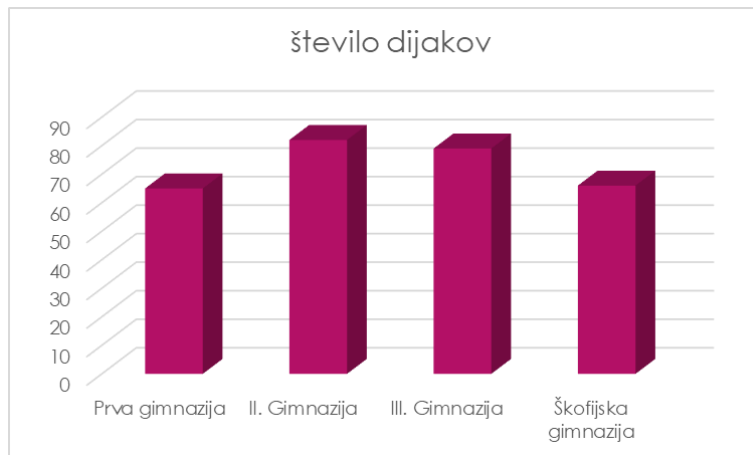
bilo zdravljenje učinkovito. Medicinsko osebje je bilo večinoma profesionalno in pozorno, vendar so nekateri intervjuvanci izpostavili manjše težave z medicinskimi sestrami, kot so čudni pogovori in poglede med njimi. Kljub tem manjšim težavam so v večini primerov izrazili zadovoljstvo z zdravstveno oskrbo in postopkom okrevanja. Takšne izkušnje so bile sicer prisotne pri manjšem številu intervjuvancev, vendar so vseeno pomemben vidik, ki kaže, da je potrebno še naprej delati na izobraževanju zdravstvenega osebja glede občutljivosti do transspolnih oseb.

Poleg tega je dostopnost operacij za transspolne osebe v Sloveniji še vedno omejena, predvsem zaradi majhnega števila strokovnjakov na tem področju. To pomeni, da so mnoge transspolne osebe prisiljene čakati dolgo časa na posege, kar še povečuje stres in tesnobo, povezan s tranzicijo. Nujno je, da se izboljša dostopnost teh postopkov, saj bi to olajšalo življenje mnogim transspolnim osebam, ki čakajo na operacije, ki bi jim pomagale pri doseganju telesne usklajenosti z lastno spolno identiteto. Prav tako bi bilo pomembno povečati ozaveščenost o pravicah transspolnih oseb, da bi lahko bolje izkoristile možnosti, ki so jim na voljo v zdravstvenem sistemu.

Na splošno so intervjuvanci izrazili zadovoljstvo z izbranimi postopki in operacijami, čeprav so se morali spopasti z izzivi med okrevanjem. To kaže, da je kirurški poseg za mnoge transspolne osebe ključen korak na njihovi poti do telesne usklajenosti z lastno identiteto, vendar pa je ta proces lahko tudi naporen in zahteven. Pomembno je, da se še naprej izboljšujejo tako dostopnost kot tudi izobraževanje zdravstvenih delavcev o potrebah transspolnih oseb, da bi jim omogočili čim bolj podporno in dostojno izkušnjo med tranzicijo.

3.3 Rezultati ankete

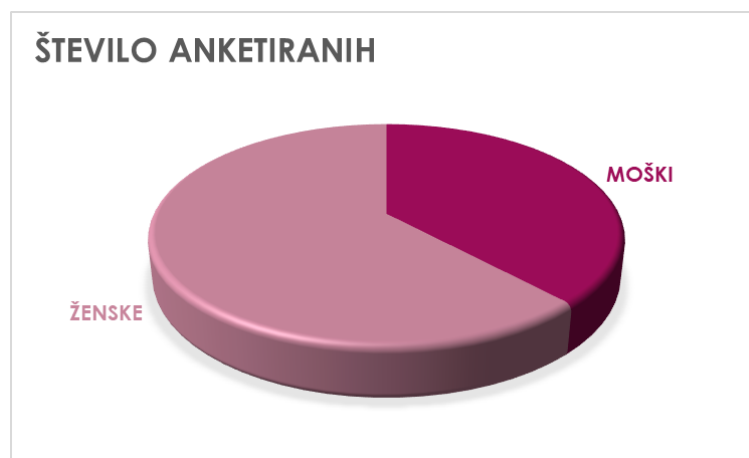
1. VPRAŠANJE: Izberi svojo gimnazijo.

Slika 1: Število dijakov iz posamezne šole.

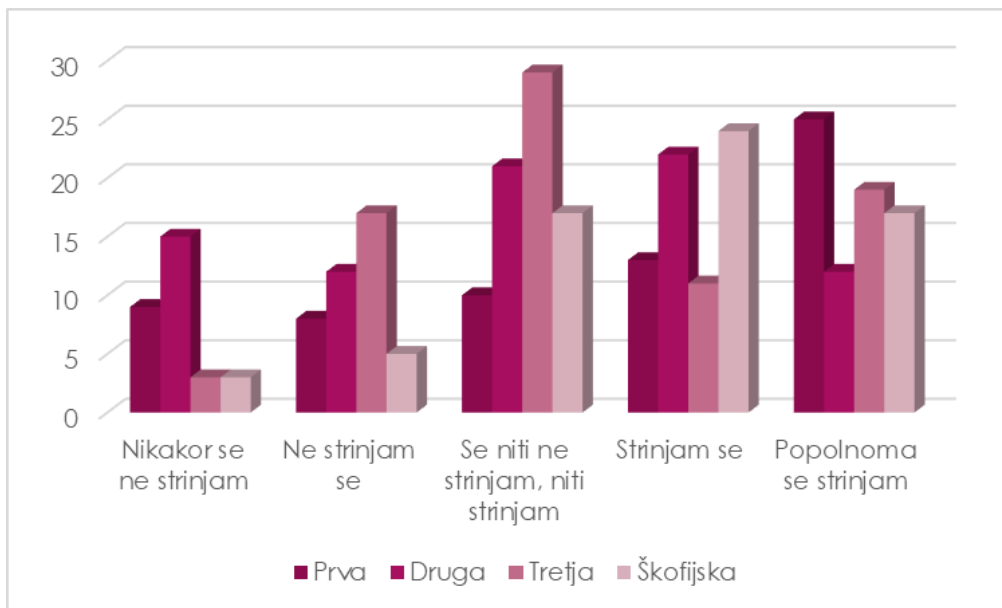
Iz grafa je razvidno, da je največ anketirancev iz II. gimnazije Maribor.

2. VPRAŠANJE: Izberi svoj spol.

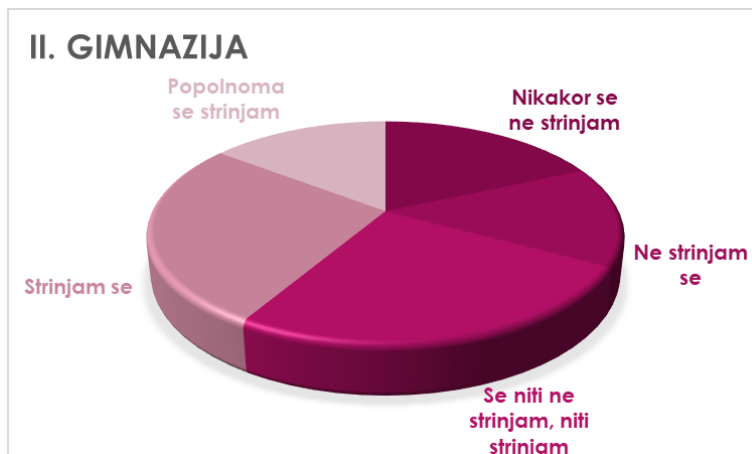
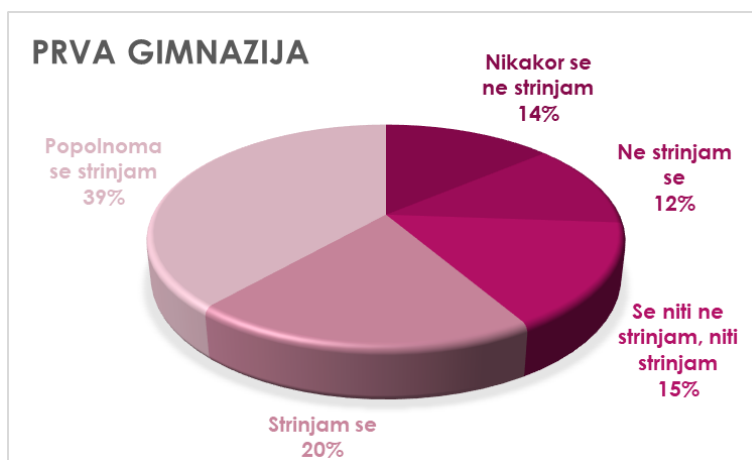

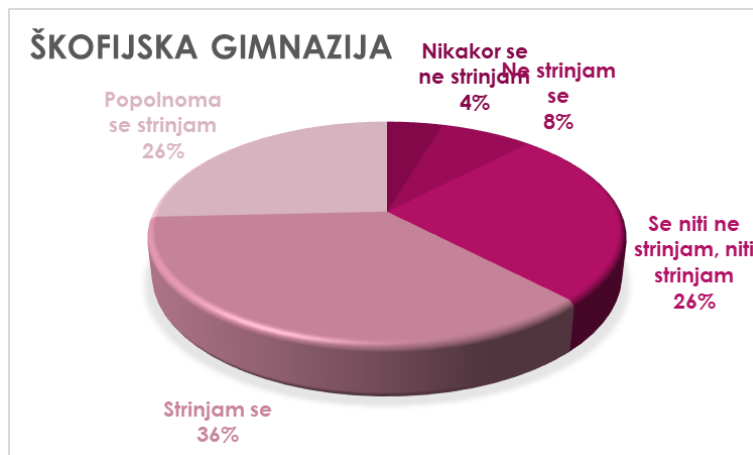
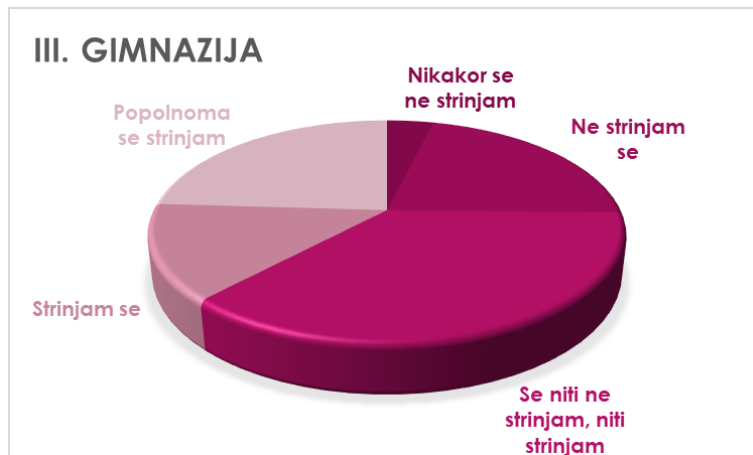
Slika 2: Spol anketirancev.

3. VPRAŠANJE: Menim, da je pomembno razumeti in spoštovati spolno identiteto vsakega posameznika.

Slika 3: Razumevanje in spoštovanje spolne identitete.

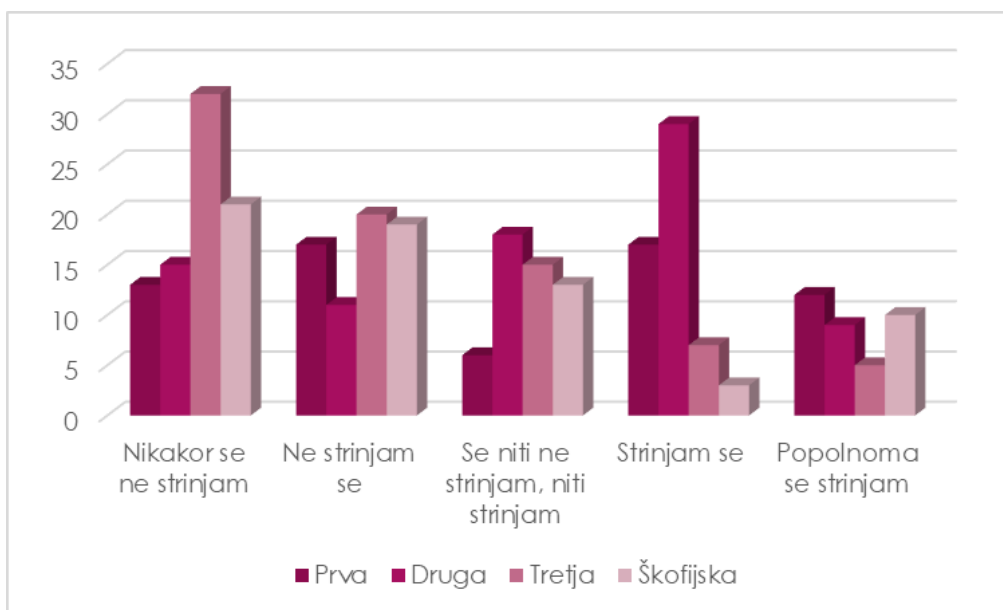

Slika 4: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

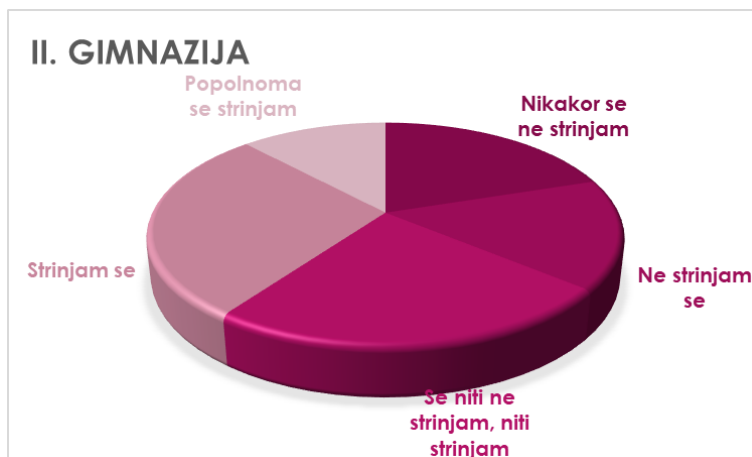
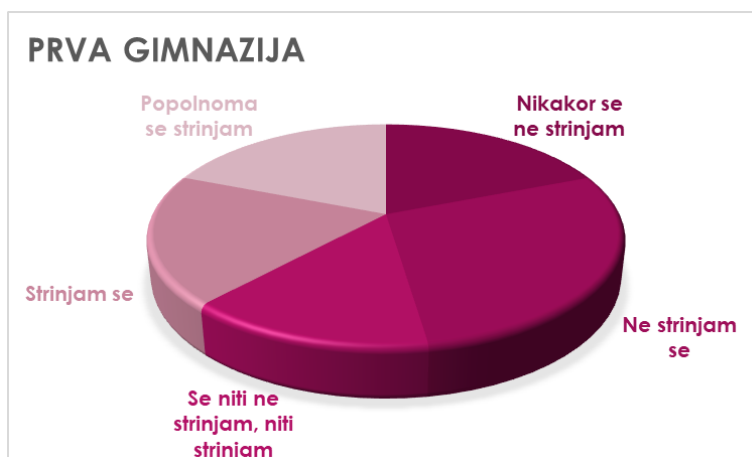
Ko pogledamo odgovore posameznih šol v tortnem prikazu, opazimo, da se večina dijakov Prve in Škofijske gimnazije strinja s trditvijo. To nakazuje, da sta ti dve šoli bolj odprti do tovrstne tematike. Prav tako lahko razberemo, da je večina dijakov II. in III. gimnazije neodločenih, vendar ob natančnejšem pregledu vidimo, da je delež tistih, ki se strinjajo, večji od deleža tistih, ki se ne strinjajo s trditvijo.

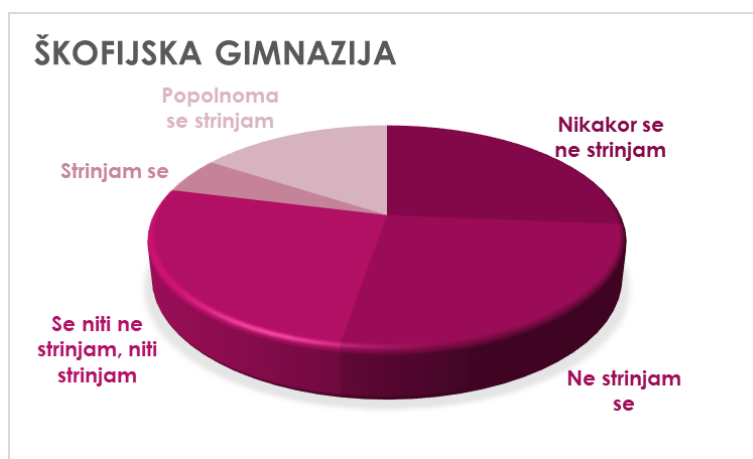
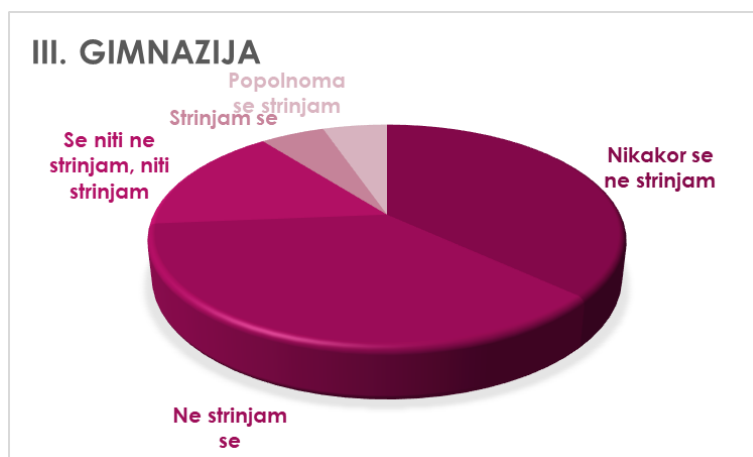
4. VPRAŠANJE: Mislim, da je transspolnost naravni del raznolikosti človeške identitete.

Slika 5: Mnenje dijakov o raznolikosti človeške identitete.

Tudi tukaj so prisotni različni odgovori, pri čemer izstopajo rezultati II. in III. gimnazije.

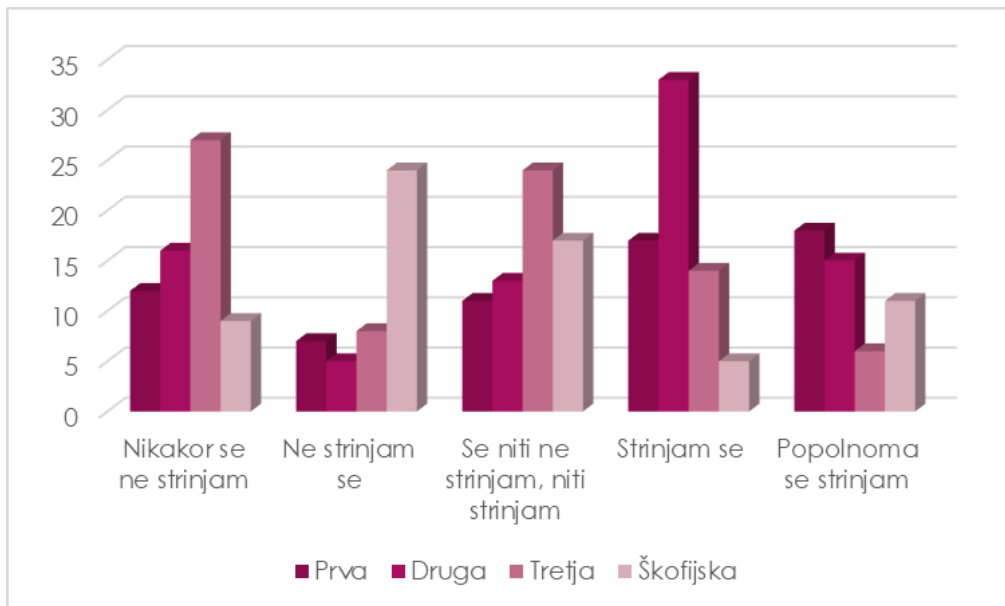

Slika 6: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

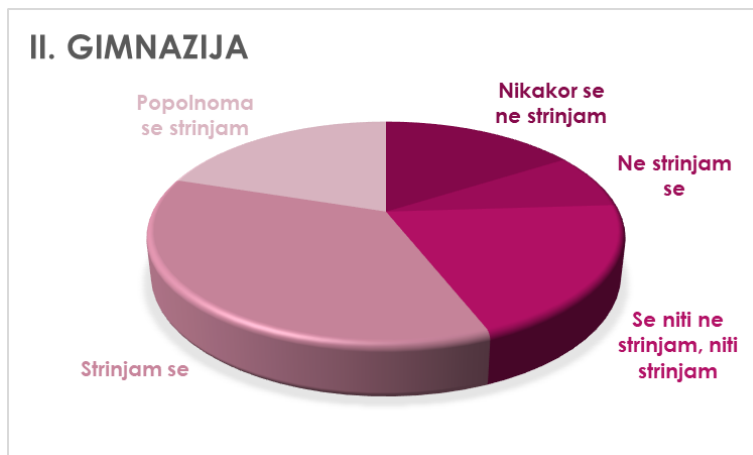
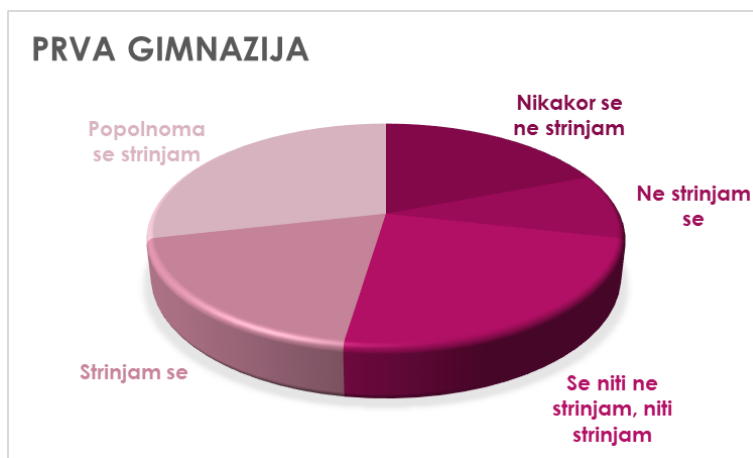
Tortični prikazi kažejo, da se dijaki Prve gimnazije večinoma ne strinjajo s trditvijo, da je transspolnost naravni del raznolikosti, čeprav je razmerje med strinjanjem in nestrinjanjem precej izenačeno. Predpostavimo lahko, da na to temo gledajo bolj odprto kot dijaki III. in Škofijske gimnazije, kjer je delež tistih, ki se ne strinjajo, izraziteje večji, medtem ko je delež tistih, ki se strinjajo, manjši.

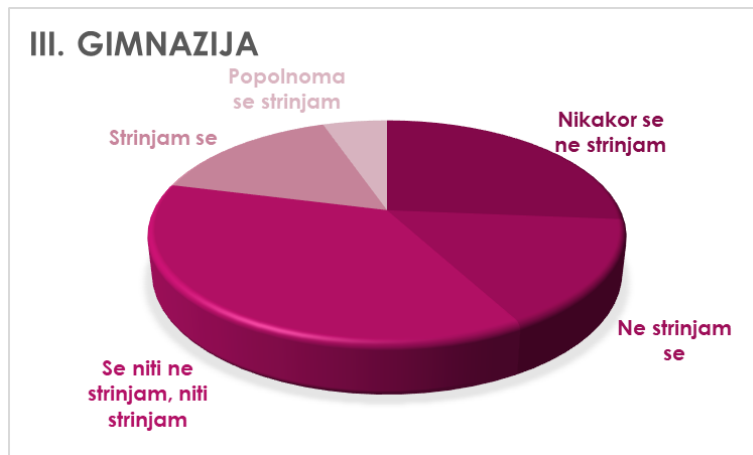
Na drugi strani pa pri dijakih II. gimnazije opazimo, da je delež tistih, ki se strinjajo, da je transspolnost del raznolikosti človeka nekoliko večji od deleža tistih, ki se ne strinjajo, vendar je opazen tudi znatni delež neodločenih. Povzamemo lahko, da je II.gimnazija pri tem vprašanju bolj odprta kot druge tri.

5. VPRAŠANJE: Verjamem, da bi morale transspolne osebe imeti pravico do spremembe spola na uradnih dokumentih.

Slika 7: Pravica transspolnih oseb do spremembe spola na uradnih dokumentih.

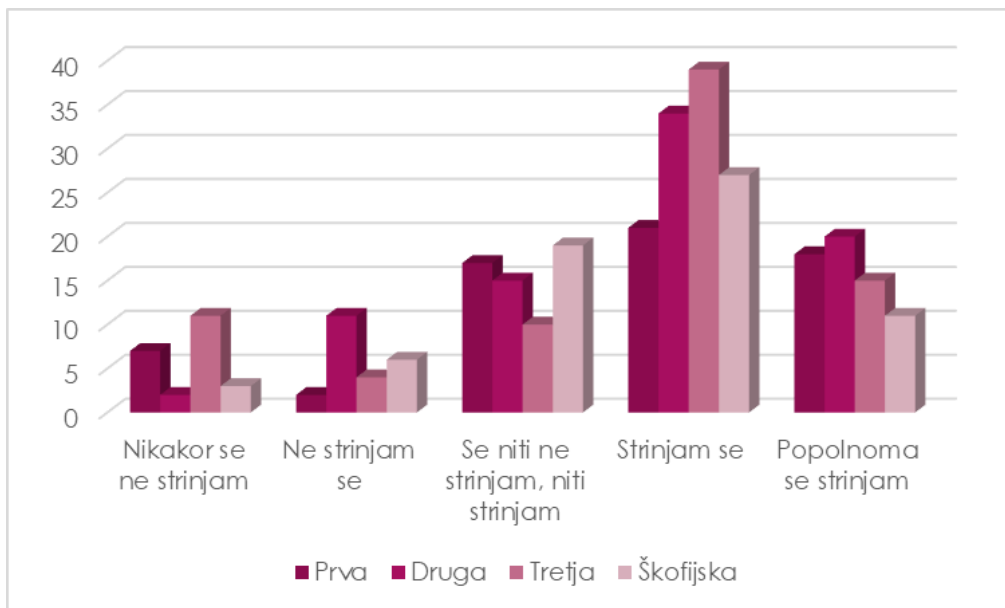

Slika 8: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

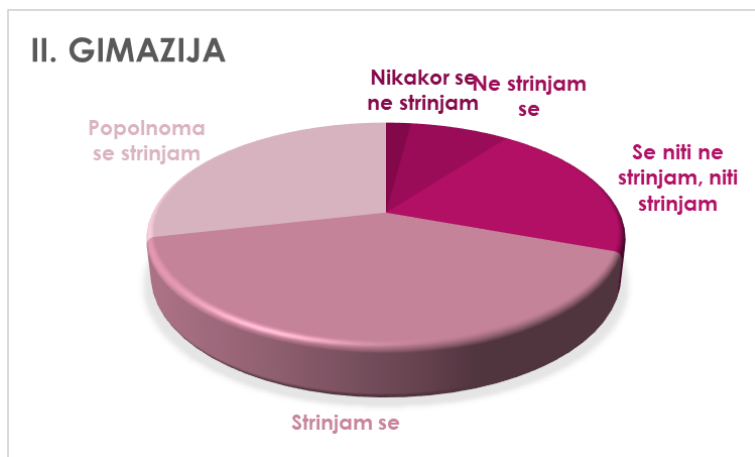
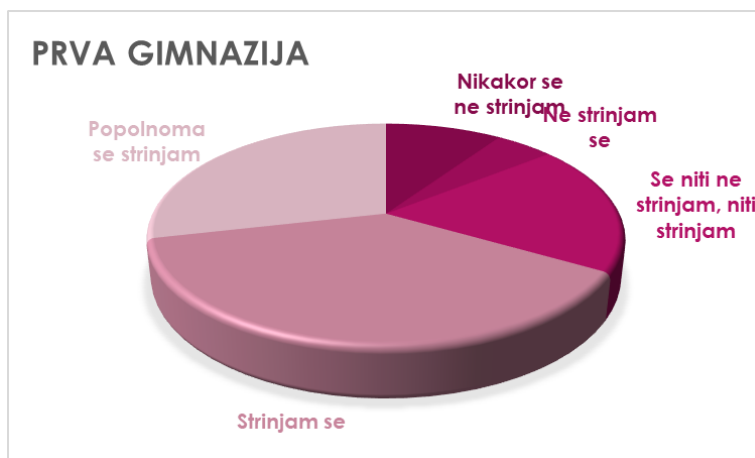
Na zastavljeno vprašanje dijaki Prve in II. gimnazije v večini odgovarjajo bolj pozitivno ter se s trditvijo strinjajo. Po drugi strani pa dijaki III. in Škofijske gimnazije na spremembo spola v dokumentih gledata bolj negativno. Pri III. gimnaziji je opazen velik delež neodločenih odgovorov, vendar je še vedno jasno razvidno, da se dijaki v povprečju s tem ne strinjajo. To nakazuje, da so tamkajšnji dijaki manj odprti do te teme.

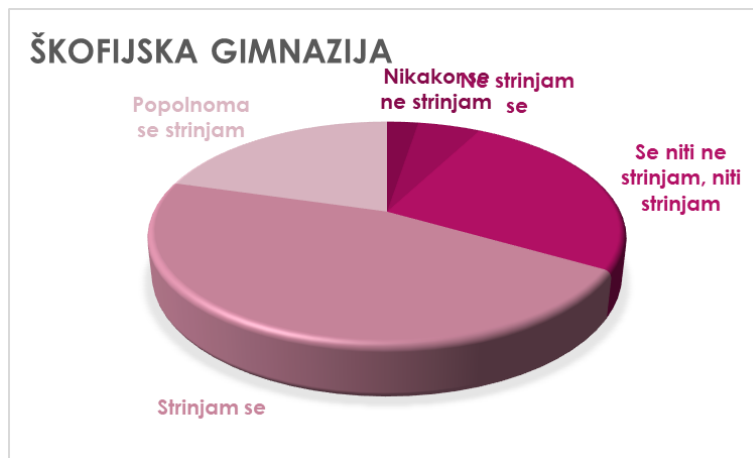
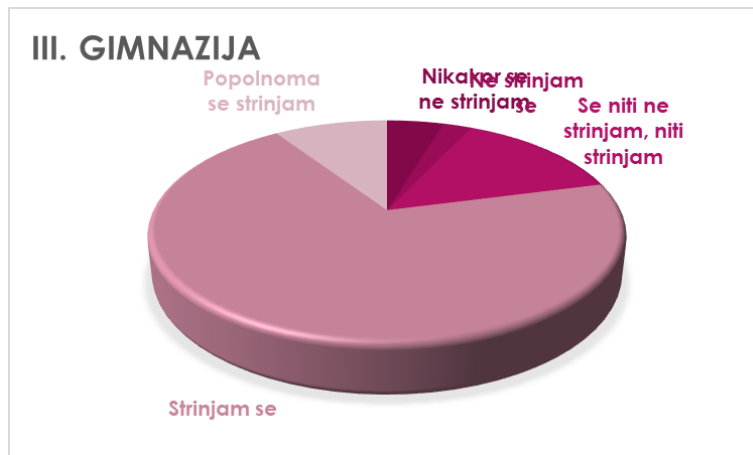
6. VPRAŠANJE: Mislim, da se je družba v zadnjih letih premaknila proti večjemu sprejemanju transspolnosti.

Slika 9: Sprejemanje transspolnosti.

Zaznamo lahko, da se s trditvijo večina dijakov strinja.

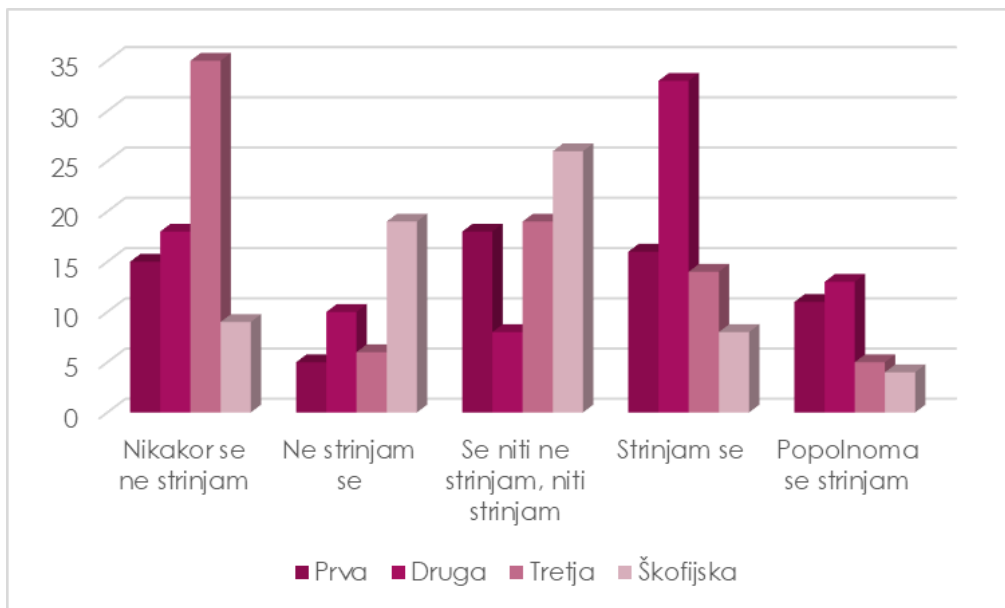

Slika 10: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

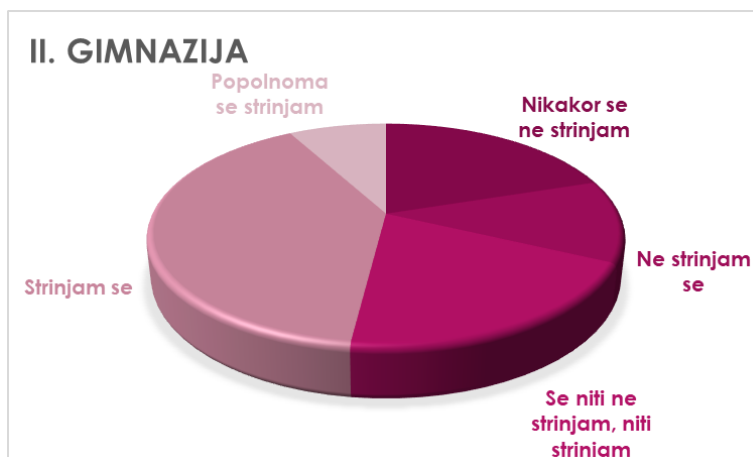
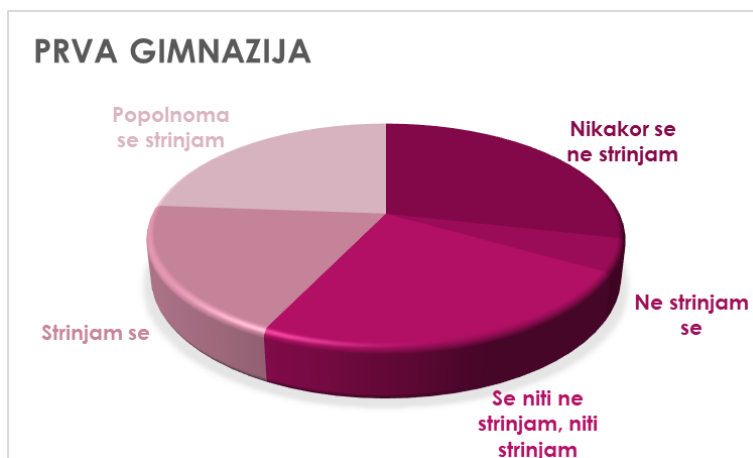
Kot je razvidno, se večina dijakov strinja s trditvijo. Škofijska gimnazija ima nekoliko večji delež neodločenih, vendar lahko opazimo, da so vsi anketirani seznanjeni s tem, da se je družba usmerila k večjemu sprejemanju transspolnih oseb.

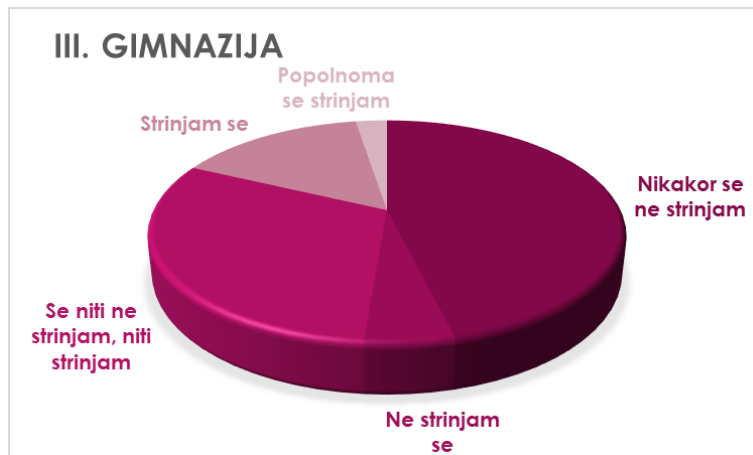
7. VPRAŠANJE: Menim, da bi morale transspolne osebe imeti pravico do uporabe javnih stranišč glede na svoj (izbran) spol.

Slika 11: Pravice do uporabe javnih stranišč glede na izbran spol.

Ponovno lahko zaznamo večja izstopanja med dijaki II. in III. gimnazije.

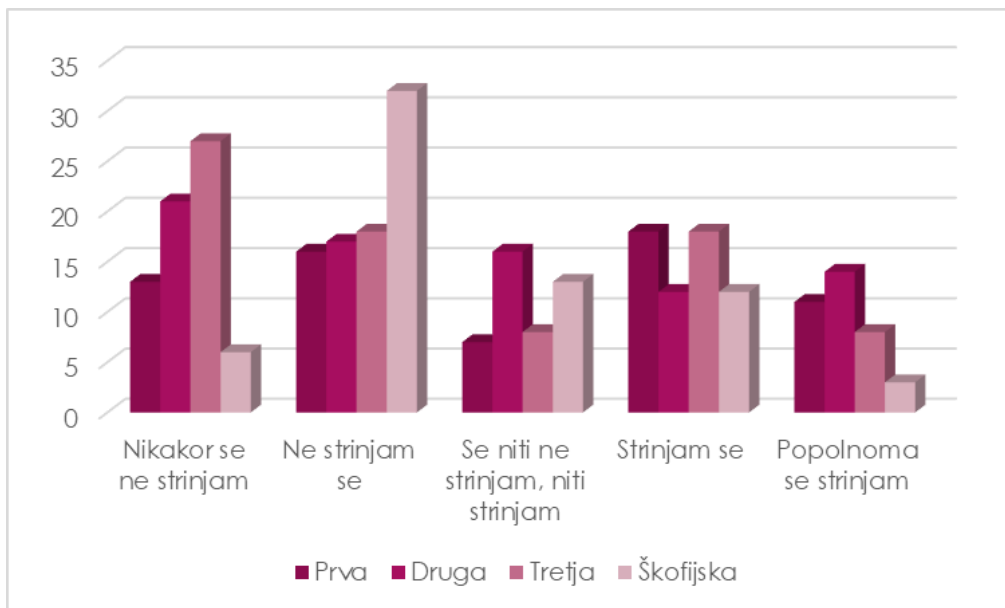

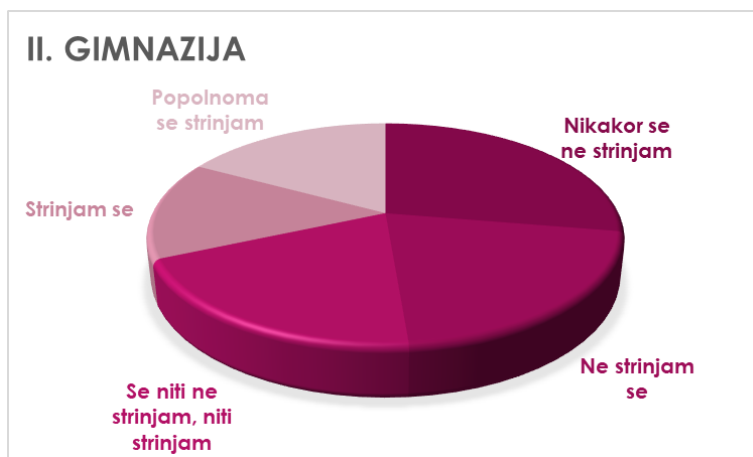
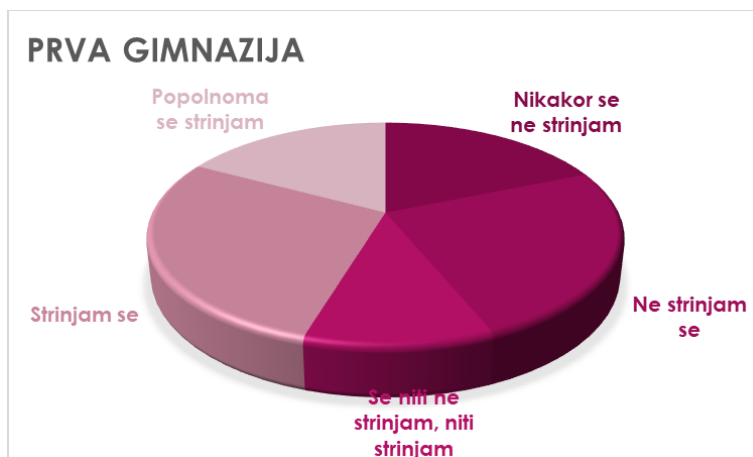
Slika 12: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

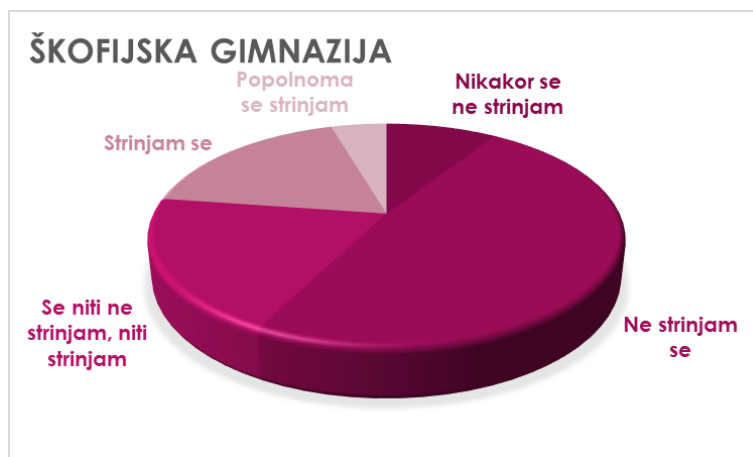
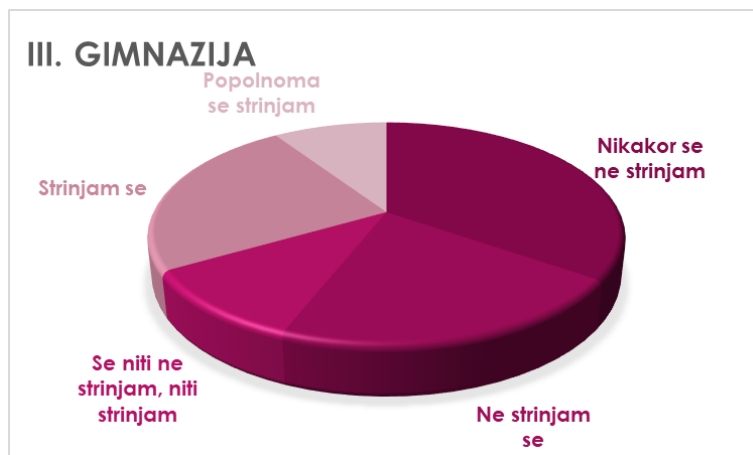
Razberemo lahko, da sta Prva in II. gimnazija bolj odprti, saj se večina dijakov strinja, da bi transspolne osebe lahko uporabljale toalete svojega izbranega spola. Na drugi strani pa sta III. in Škofijska gimnazija pri tem vprašanju manj odprti. Čeprav je pri Škofijski gimnaziji opazen velik delež neodločenih, je še vedno razvidno, da prevladujejo tisti, ki se s trditvijo ne strinjajo. Pri III. gimnaziji pa je delež dijakov, ki se nikakor ne strinjajo, celo največji.

8. VPRAŠANJE: Strinjam se, da je potrebno več izobraževanja o transspolnosti v šolah in skupnosti.

Slika 13: Potreba po izobraževanju o transspolnosti.

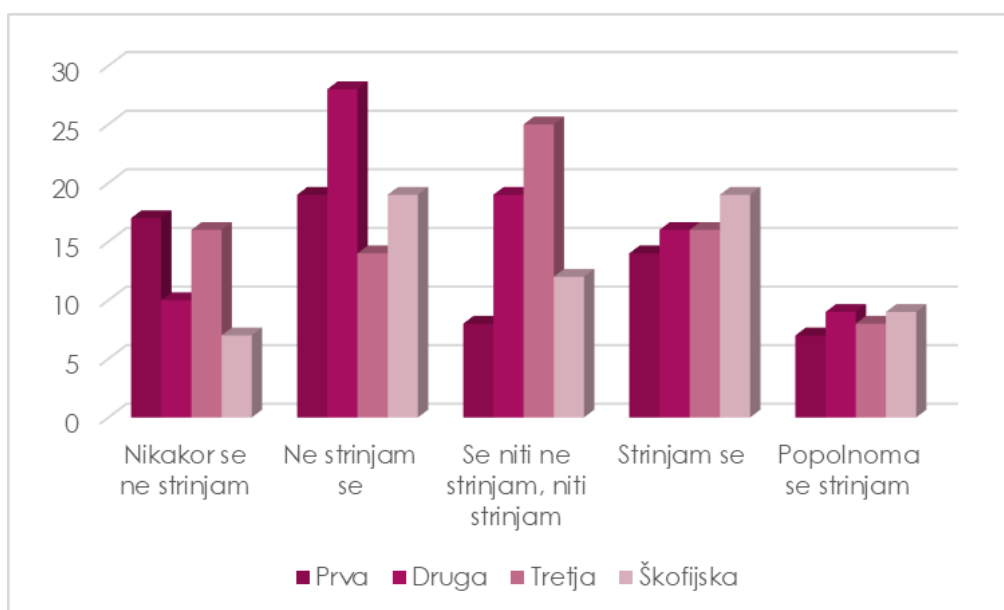

Slika 14: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

Na podlagi zaznanih odgovorov lahko ugotovimo, da se mnenja dijakov Prve gimnazije glede potrebe po večjem izobraževanju o transspolnih skupnostih v šolah razdelijo približno enakomerno med tiste, ki se strinjajo, in tiste, ki se ne. Dijaki II. gimnazije se s to idejo večinoma ne strinjajo, podobno kot dijaki III. in Škofijska gimnazije.

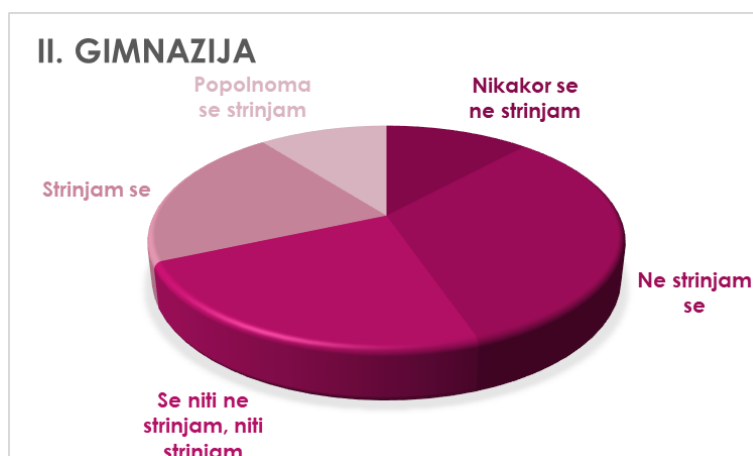
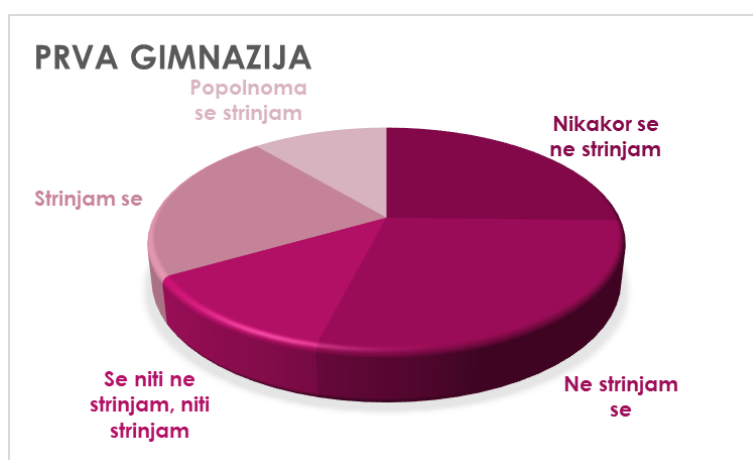
Tako vidimo, da je Prva gimnazija nekoliko bolj odprta od drugih treh, čeprav razlika ni izrazita. II. gimnazijo bi prav tako lahko označili kot nekoliko bolj odprto, saj je med njenimi dijaki velik delež neodločenih. Po drugi strani pa na III. in škofijski gimnaziji močno prevladuje stališče proti uvedbi dodatnega izobraževanja o transspolnih skupnostih.

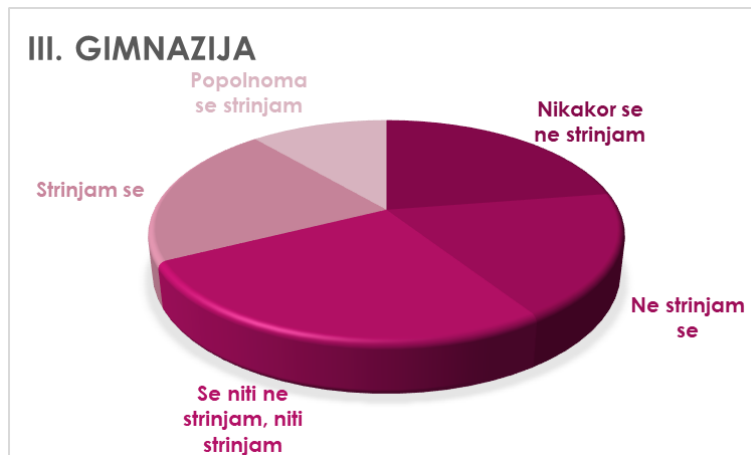
9. VPRAŠANJE: Menim, da so transspolne osebe samo "zmedene" glede svoje identitete.

Slika 15: Mnenje o transspolnih osebah kot »zmedenih«.

Odgovori so raznoliki, vendar se večinoma nagibajo k nestrinjanju s trditvijo ali k nevtralnemu stališču, brez jasnega strinjanja ali nestrinjanja.

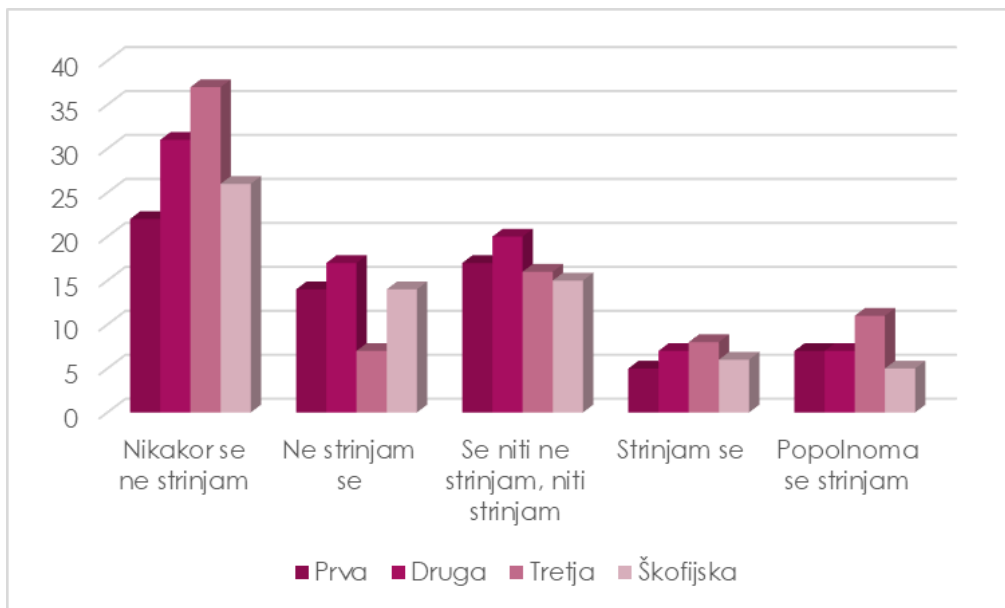

Slika 16: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

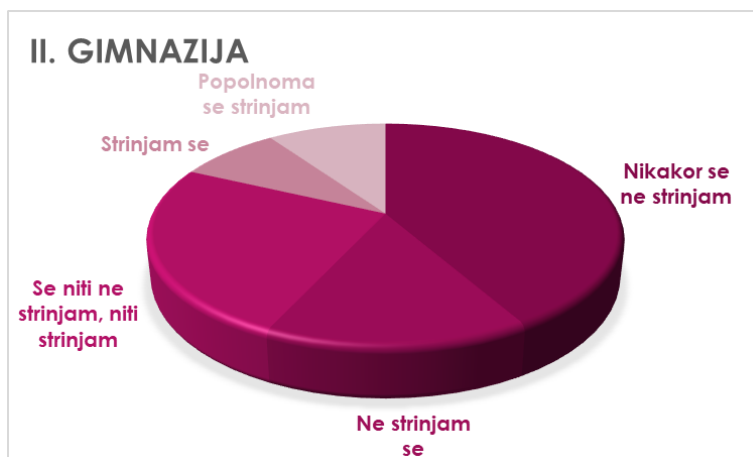
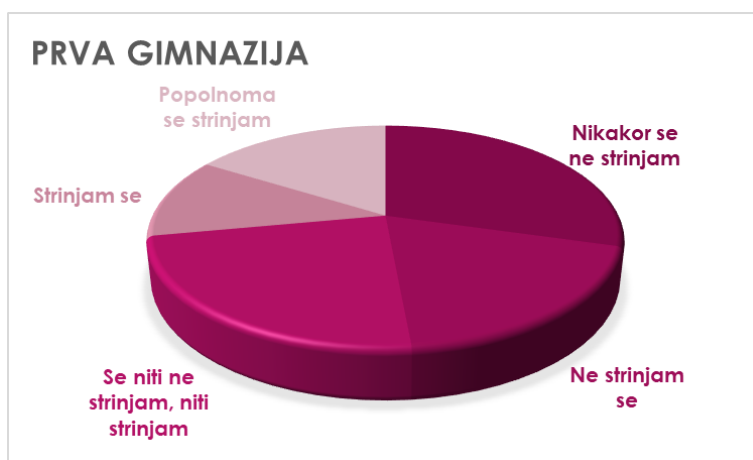
Jasno je razvidno, da se večina dijakov Prve gimnazije ne strinja s trditvijo, da so transspolne osebe zmedene glede svoje identitete. Pri II. in III. gimnaziji je to nekoliko manj izrazito, saj je velik delež neodločenih, vendar še vedno prevladuje skupina, ki se s trditvijo ne strinja, kar ju uvršča med bolj odprte šole.

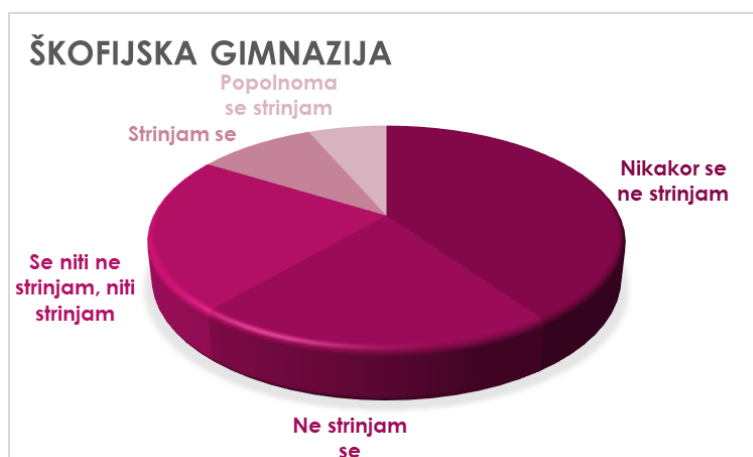
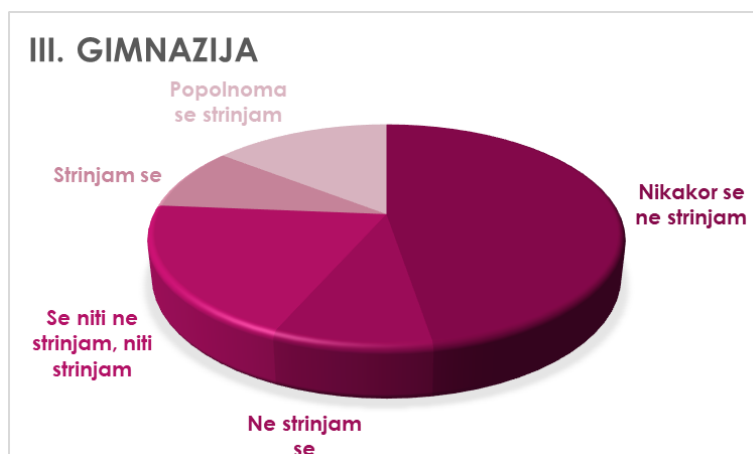
Na Škofijski gimnaziji sta si deleža tistih, ki se strinjajo, in tistih, ki se ne, relativno blizu, a rahlo prevladuje mnenje, da so transspolne osebe zmedene, zaradi česar jo lahko označimo za nekoliko manj odprto v primerjavi z drugimi tremi gimnazijami – čeprav je razlika minimalna.

10. VPRAŠANJE: Strinjam se, da bi morale transspolne osebe imeti možnost, da tekmujejo v športu v skladu s svojo (izbrano) spolno identiteto.

Slika 17: Možnost transspolnih oseb do tekmovanja v skladu z izbrano identiteto.

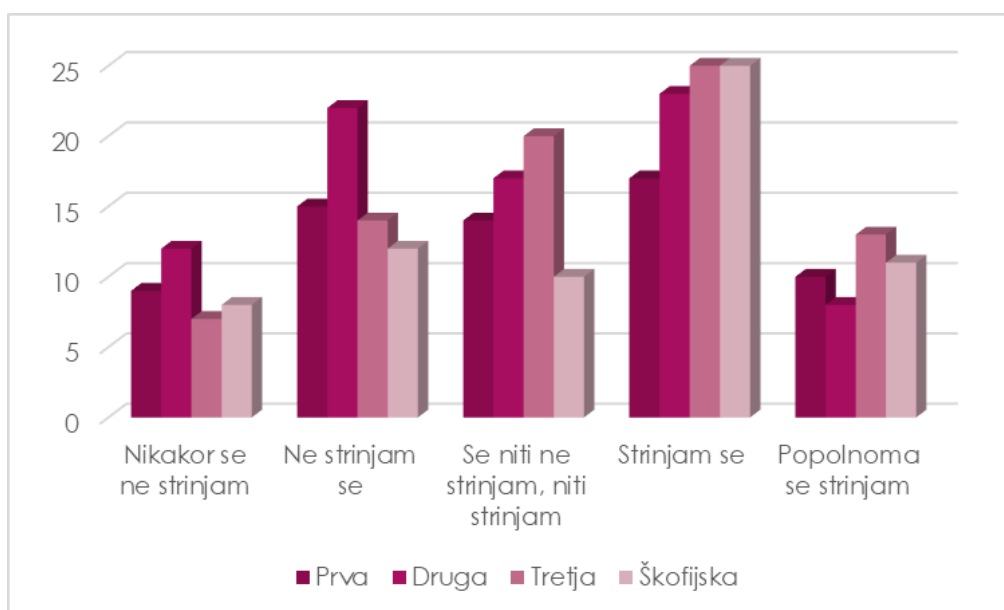

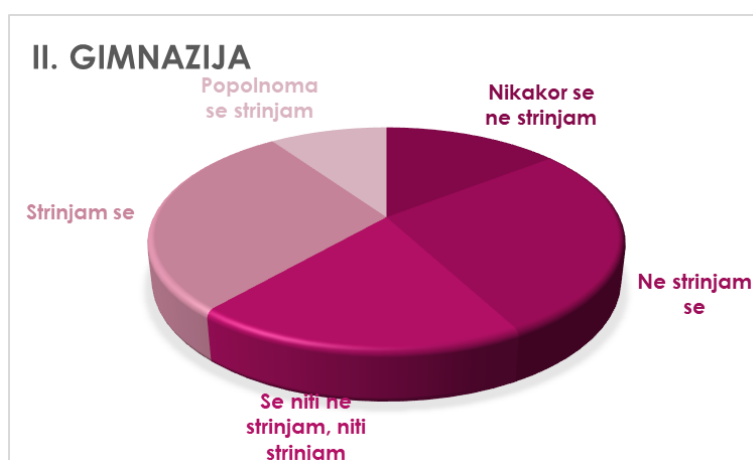
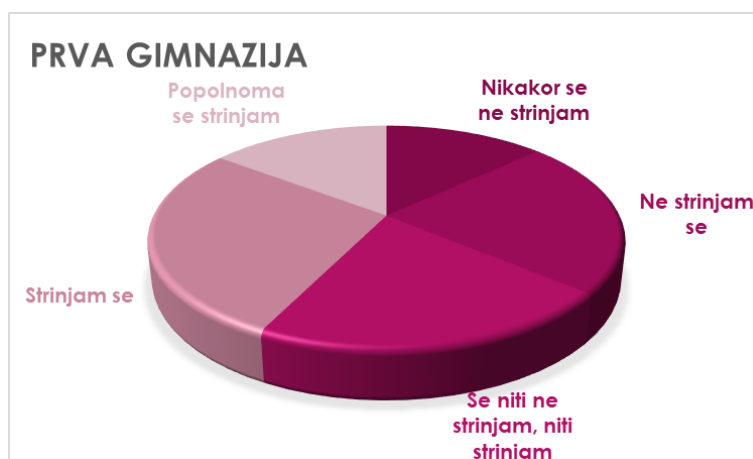
Slika 18: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

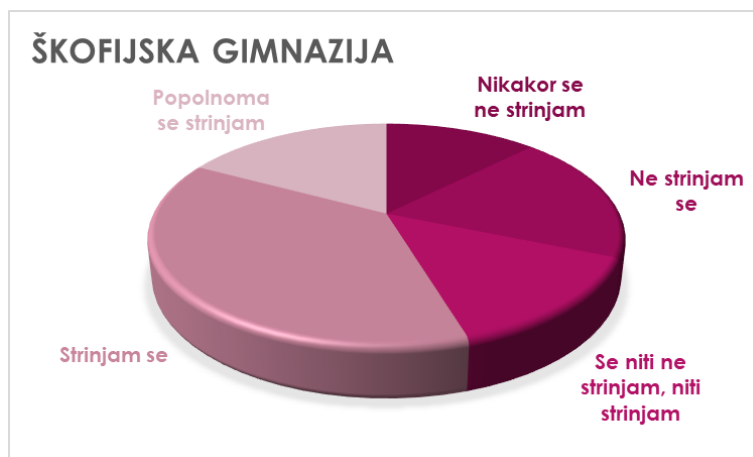
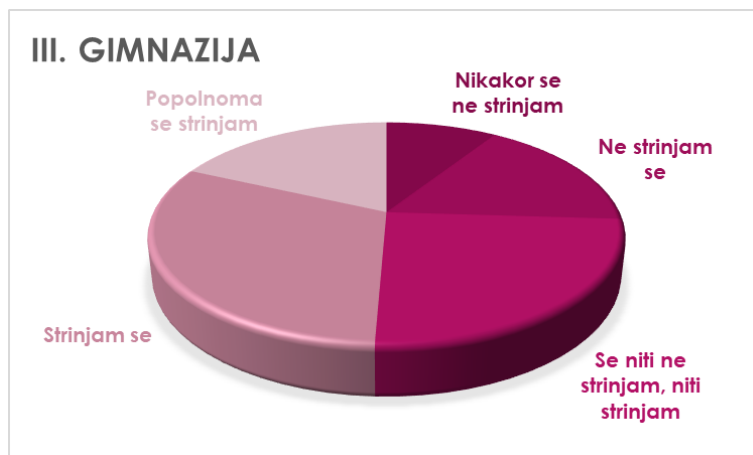
Opazimo lahko, da pri vseh gimnazijah, razen pri Prvi, delež dijakov, ki nasprotujejo temu, da bi transspolne osebe tekmovali v svojem izbranem spolu, presega polovico. Tudi na Prvi gimnaziji nestrinjanje še vedno prevladuje nad strinjanjem, čeprav je razlika manj izrazita. Na podlagi tega lahko sklepamo, da nobena od teh gimnazij ni izrazito odprta za vključevanje transspolnih športnikov v tekmovanja v skladu z njihovim izbranim spolom.

11. VPRAŠANJE: Verjamem, da je transspolnost stvar izbire in ne prirojena značilnost.

Slika 19: Transspolnost kot stvar izbire.

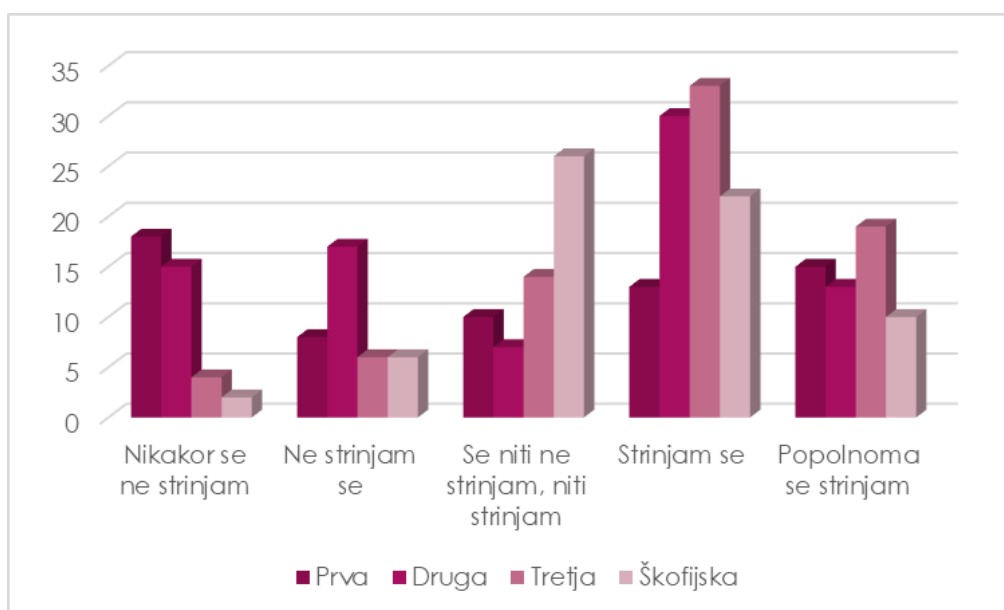

Slika 20: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

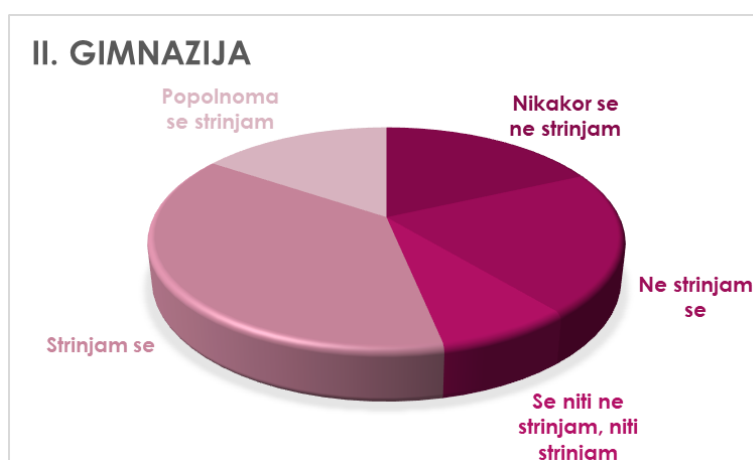
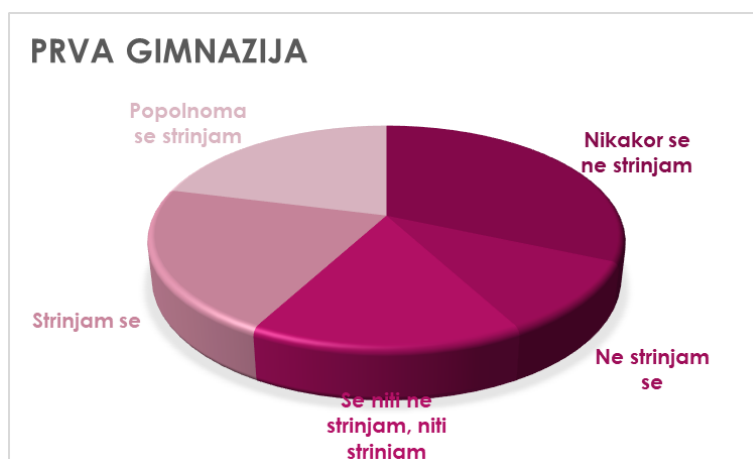
Razlike med dijaki Prve in II. gimnazije glede strinjanja in nestrinjanja s trditvijo, da je transspolnost del izbire, so zelo majhne. Kljub temu lahko opazimo, da je pri Prvi gimnaziji delež tistih, ki se s trditvijo strinjajo, nekoliko večji, medtem ko je pri II. gimnaziji delež nestrinjanja rahlo višji. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je II. gimnazija na tem področju nekoliko bolj sodobna od Prve.

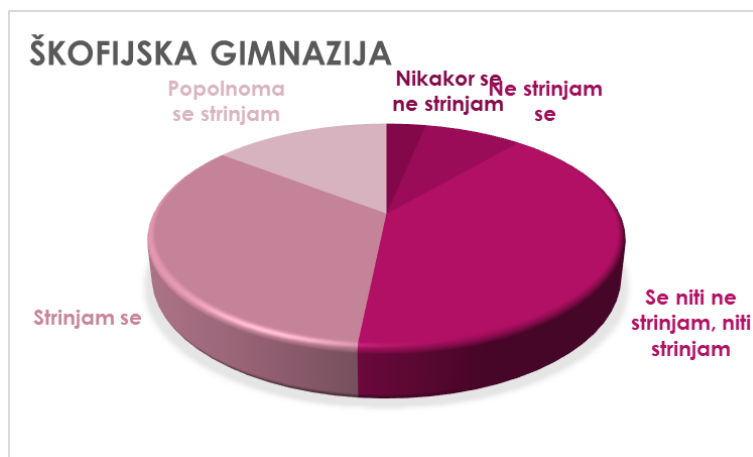
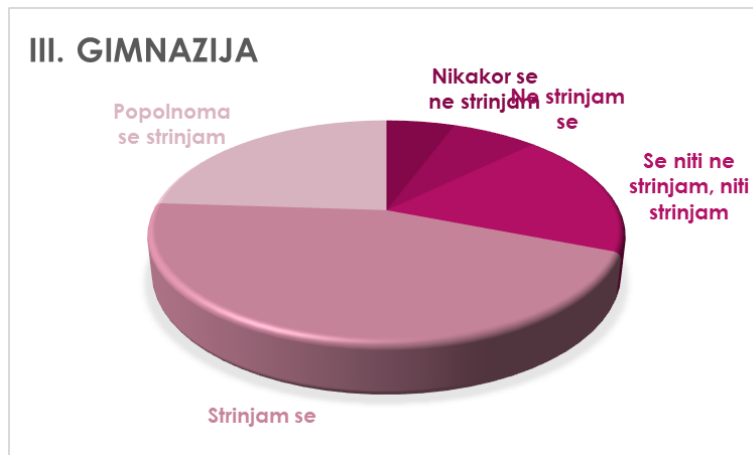
Pri III. gimnaziji grafi kažejo, da je delež tistih, ki se s trditvijo strinjajo, nekoliko pod polovico, medtem ko je pri Škofijski gimnaziji ta delež malo nad polovico. Zato lahko zaključimo, da ti dve gimnaziji na tem področju nista med najbolj odprtimi.

12. VPRAŠANJE: Transspolnost se mi zdi trend, ki ga promovirajo mediji in aktivisti.

Slika 21: Transspolnost kot trend.

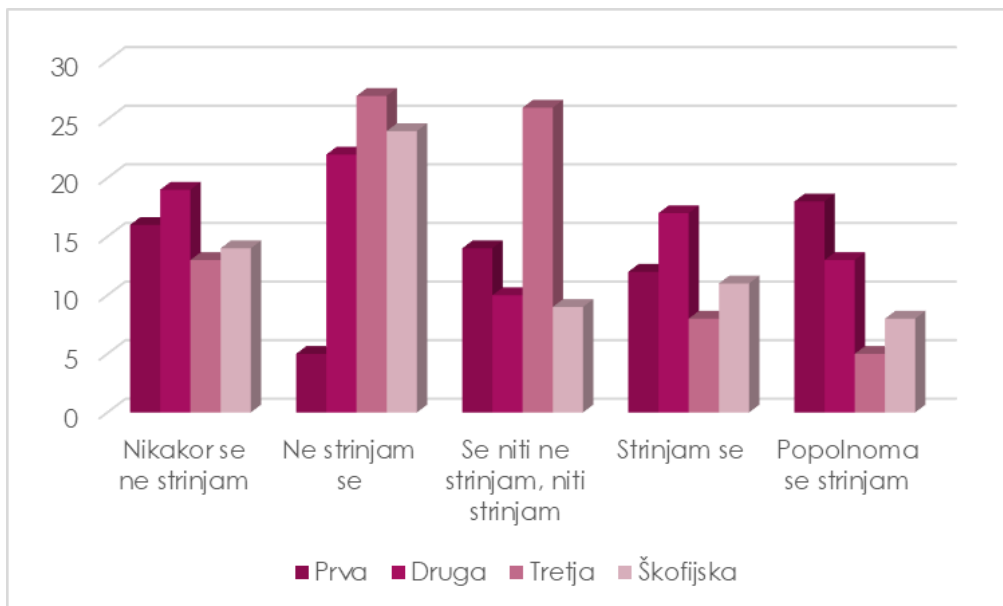

Slika 22: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

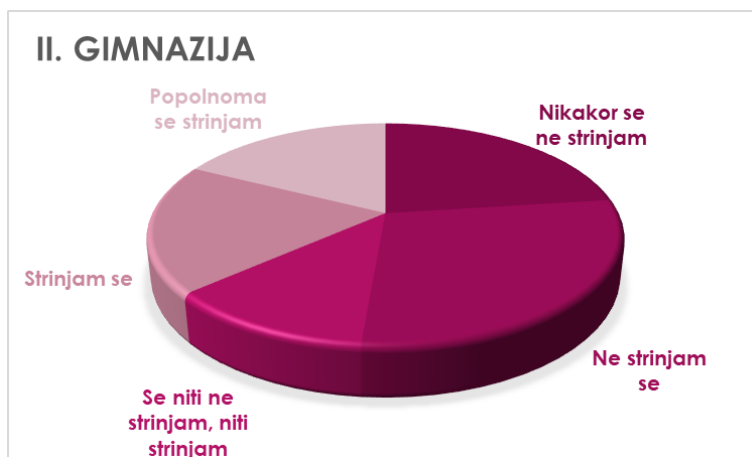
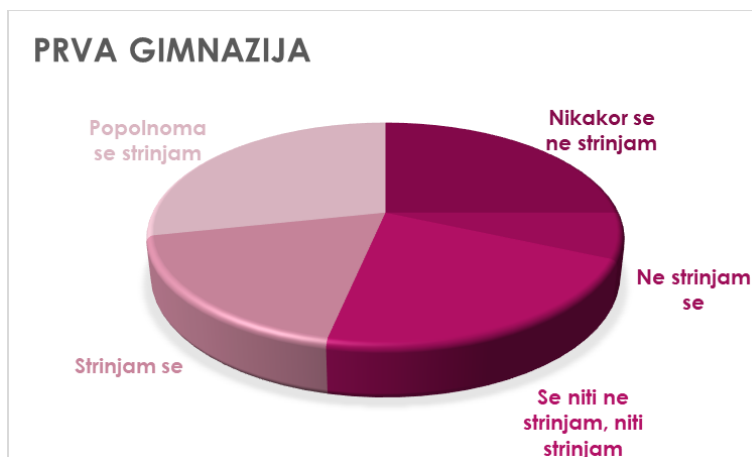
Pri II. in III. gimnaziji je jasno razvidno, da se več kot polovica dijakov strinja s trditvijo, da je transspolnost trend, ki ga oglašujejo mediji. Na Prvi gimnaziji so rezultati bolj izenačeni, vendar je delež tistih, ki se strinjajo, nekoliko večji od deleža tistih, ki se ne.

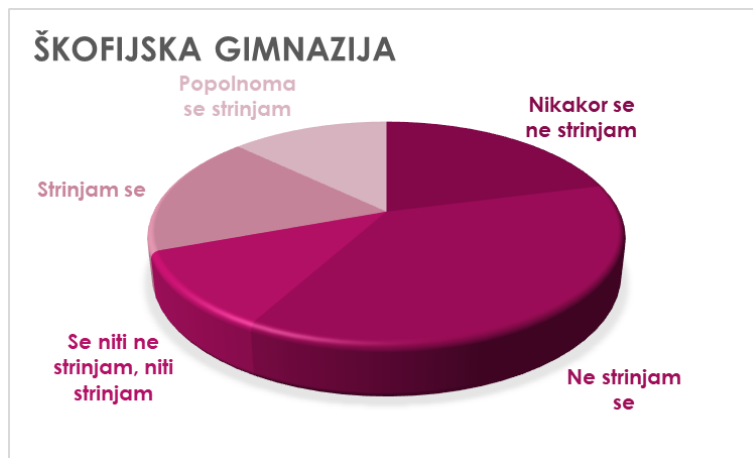
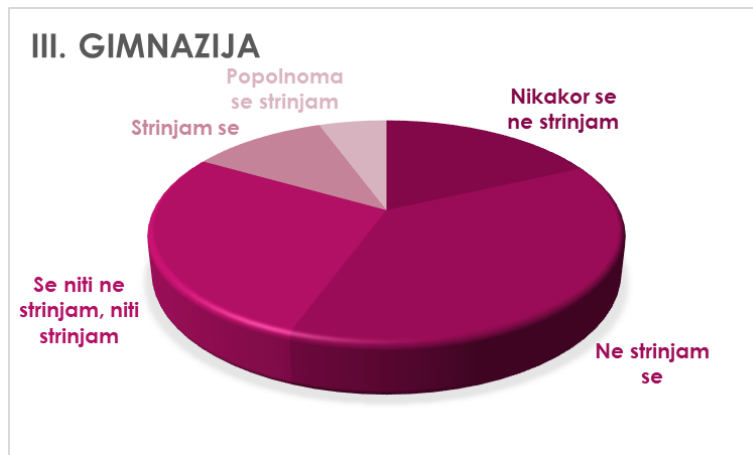
Na Škofijski gimnaziji je opazno veliko neodločenih dijakov, kljub temu pa strinjanje še vedno prevladuje. Na podlagi tega lahko sklepamo, da se na tej gimnaziji večina dijakov nagiba k prepričanju, da transspolnost oglašujejo mediji. Med vsemi šolami se Prva gimnazija na tem področju izkaže kot nekoliko bolj odprta.

13. VPRAŠANJE: Menim, da so predsodki proti transspolnim osebam vpliv neznanja in neizobraženosti osebe

Slika 23: Predsodki proti transspolnim osebam kot vpliv neznanja in neizobraženosti osebe.

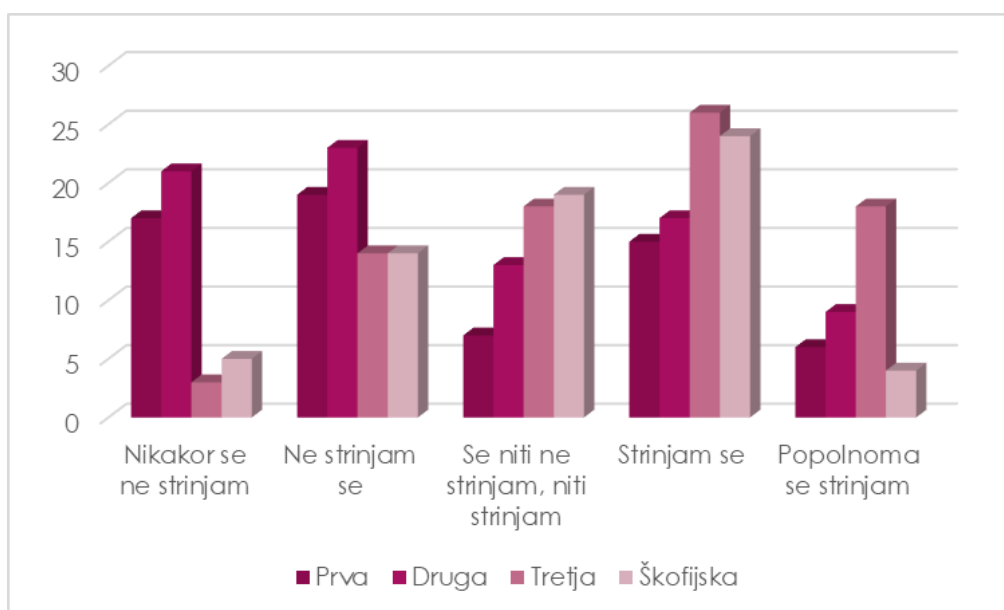

Slika 24: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

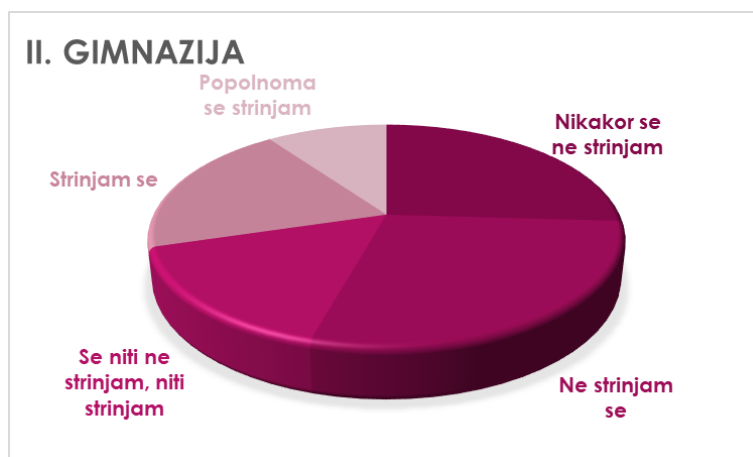
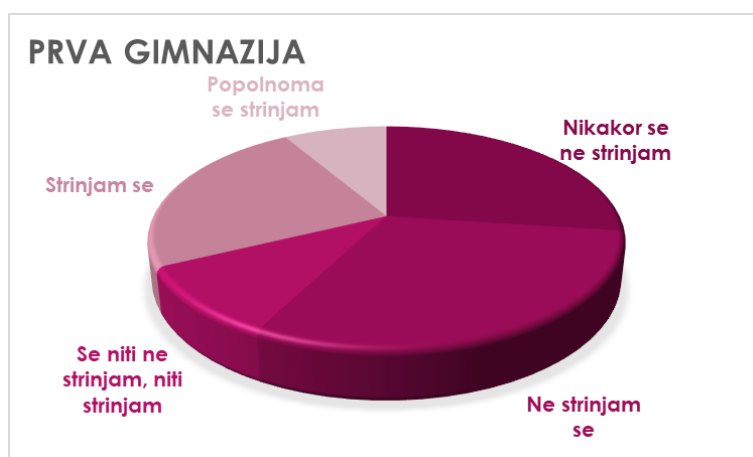
Opazimo lahko, da je Prva gimnazija edina, kjer se večina dijakov strinja s trditvijo, da so predsodki do transspolnih oseb posledica neznanja. Pri vseh drugih gimnazijah pa nestrinjanje presega polovico, kar kaže na manj odprto stališče. Na podlagi tega lahko zaključimo, da so dijaki Prve gimnazije pri tem vprašanju odgovorili bolj odprto v primerjavi z ostalimi šolami.

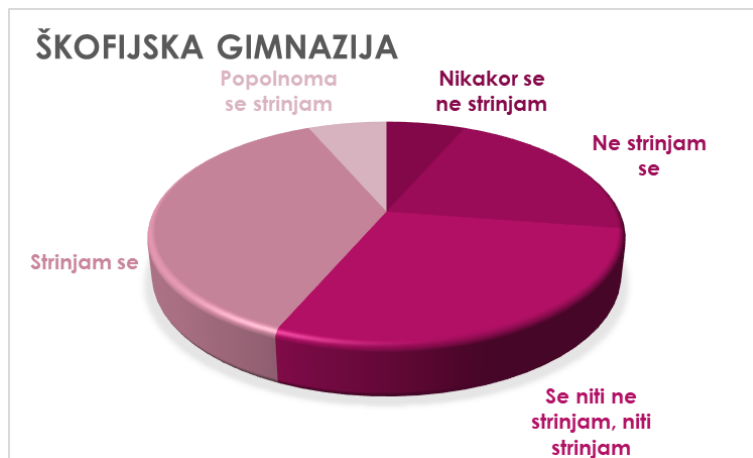
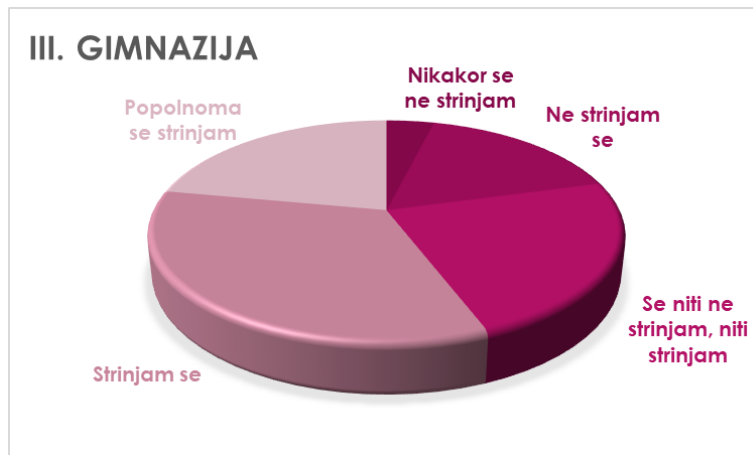
14. VPRAŠANJE: Transspolnost ne bi smela biti priznana kot resnična identiteta.

Slika 25: Transspolnost kot resnična identiteta.

Opazne so razlike v stališčih med Prvo in II. gimnazijo ter med III. in Škofijsko gimnazijo

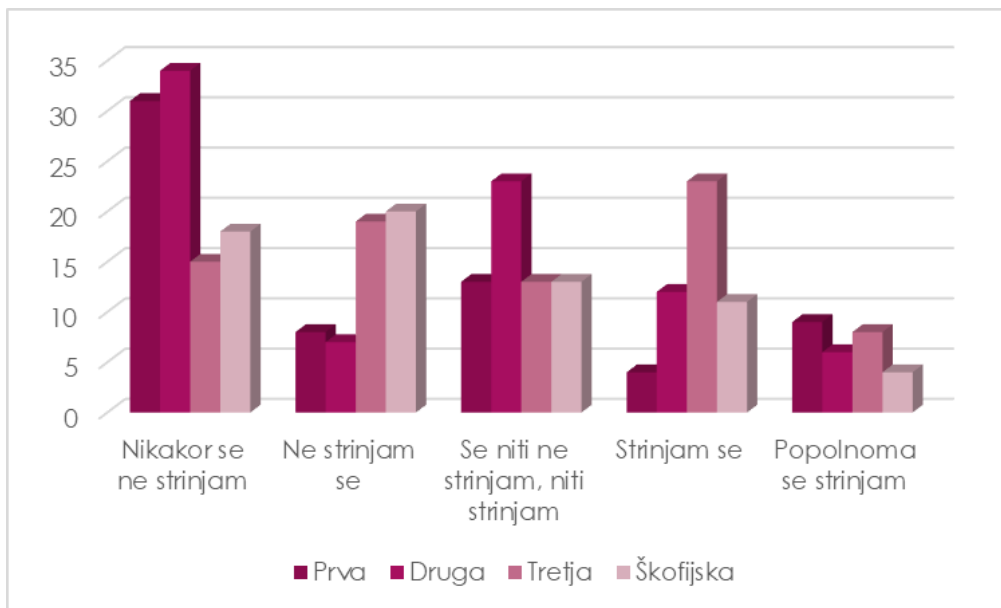

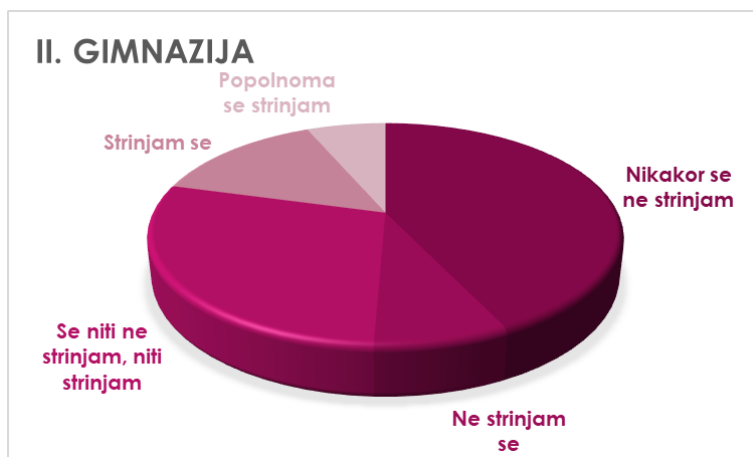
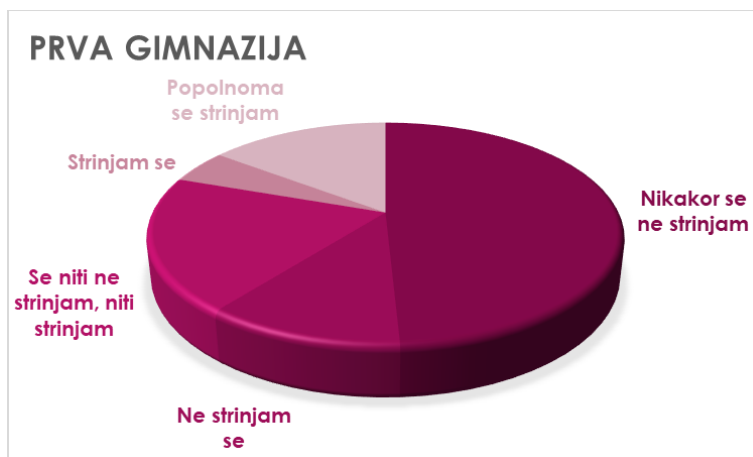
Slika 26: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

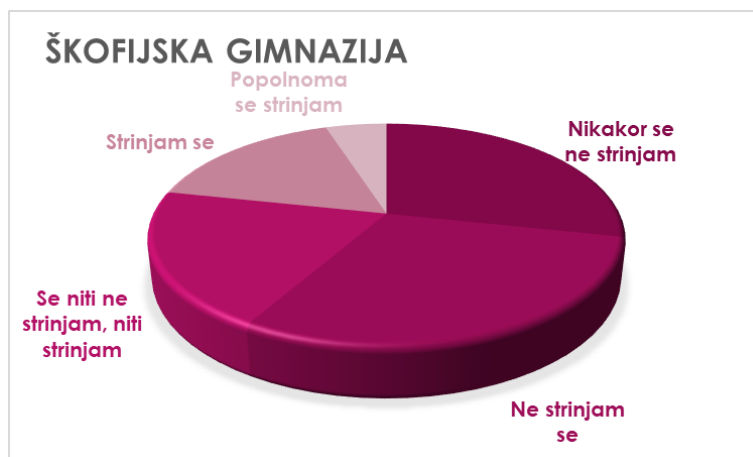
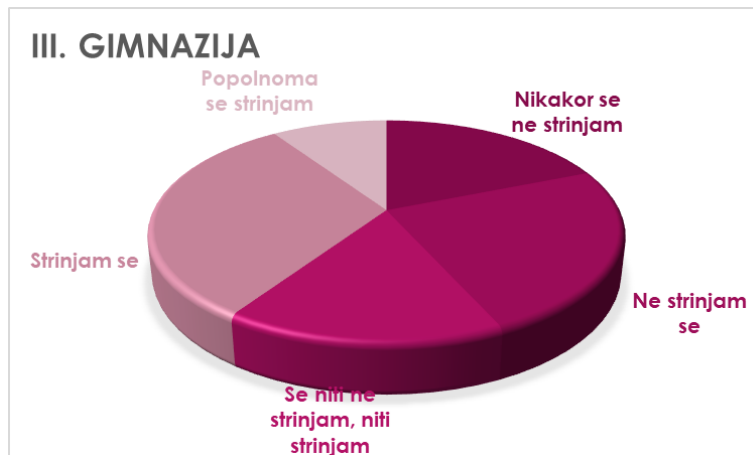
Razberemo lahko, da se s trditvijo, da transspolnost ni resnična identiteta, ne strinjajo dijaki Prvae in II. gimnazije, kar ju pri tem vprašanju uvršča med bolj odprte. Po drugi strani pa se s to trditvijo v večini strinjajo dijaki III. in Škofijske gimnazije, kar pomeni, da so ti dijaki na tem področju manj odprti.

15. VPRAŠANJE: Počutil/a bi se neprijetno, če bi moj sodelavec/sodelavka bil/a transspolna oseba.

Slika 27: Strah pred transspolnostjo.

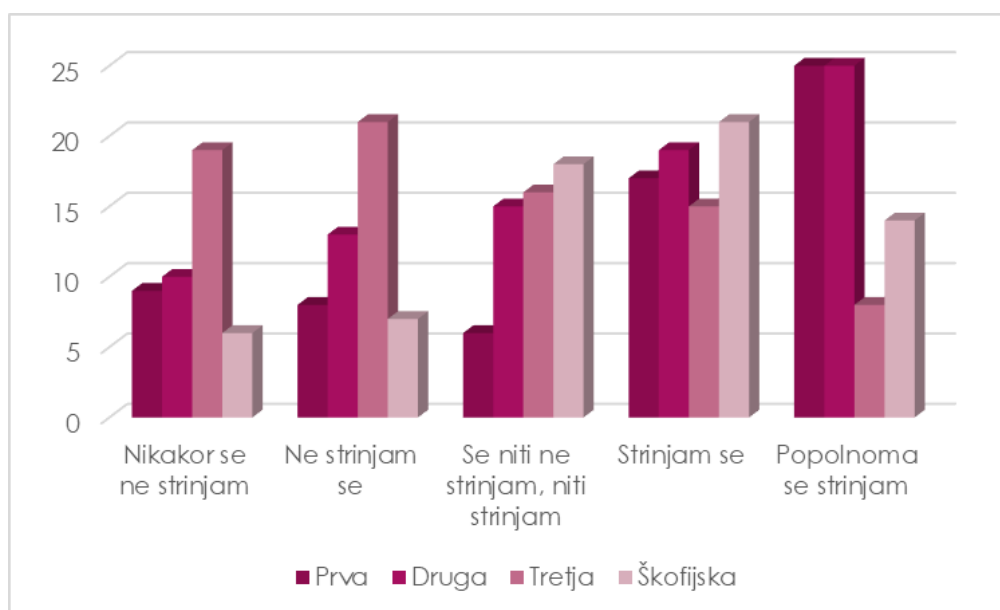

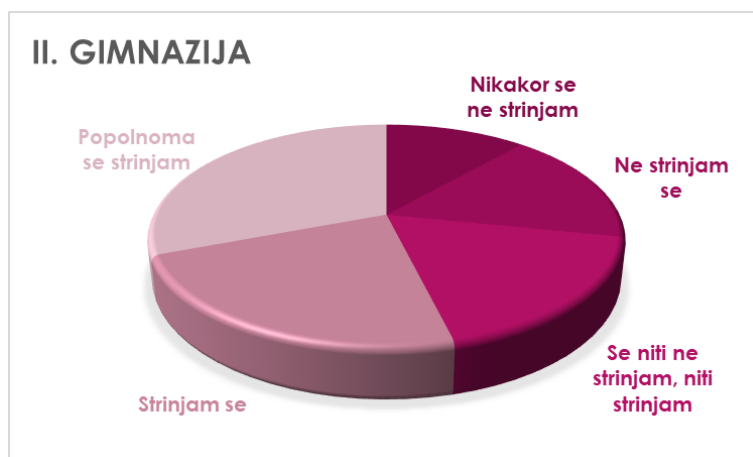
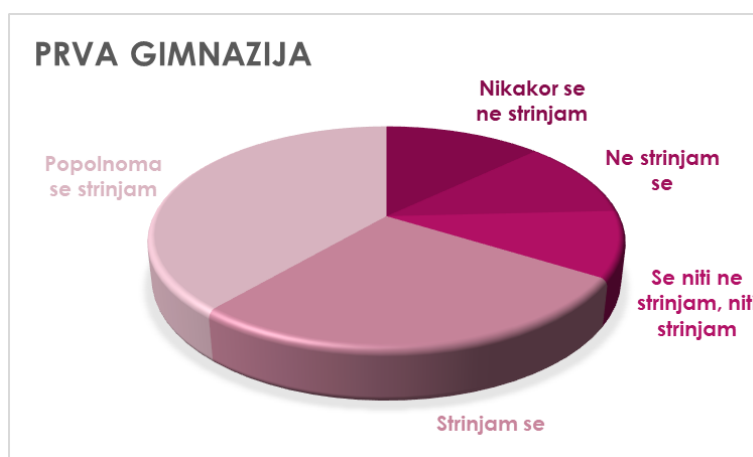
Slika 28: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

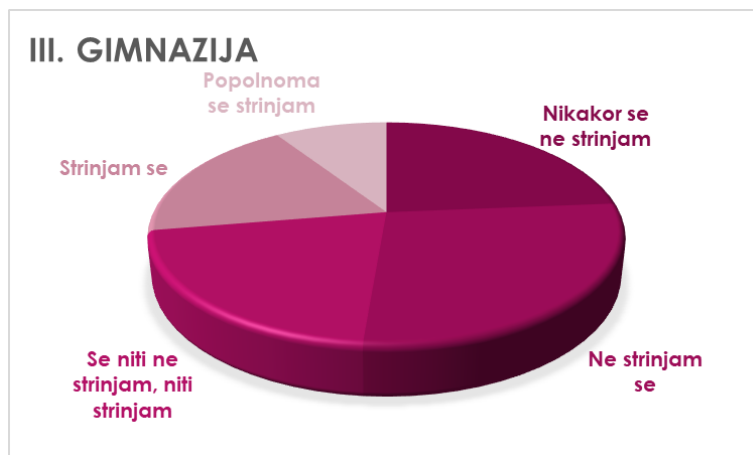
Vidimo lahko, da bi večini dijakov Prve, II. in Škofijske gimnazije ne bi bilo neprijetno, če bi bil njihov sodelavec transspolna oseba, saj pri vseh treh šolah delež nestrinjanja s to trditvijo vidno presega polovico. Na drugi strani pa je pri III. gimnaziji delež dijakov, ki se s trditvijo strinjajo in ne strinjajo, skoraj enak, pri čemer je tistih, ki se strinjajo, nekoliko več. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je III. gimnazija pri tem vprašanju manj odprta v primerjavi z drugimi.

16. VPRAŠANJE: Bil/a bi pripravljen/a spoprijateljiti se s transspolno osebo.

Slika 29: Transspolnost in prijateljevanje.

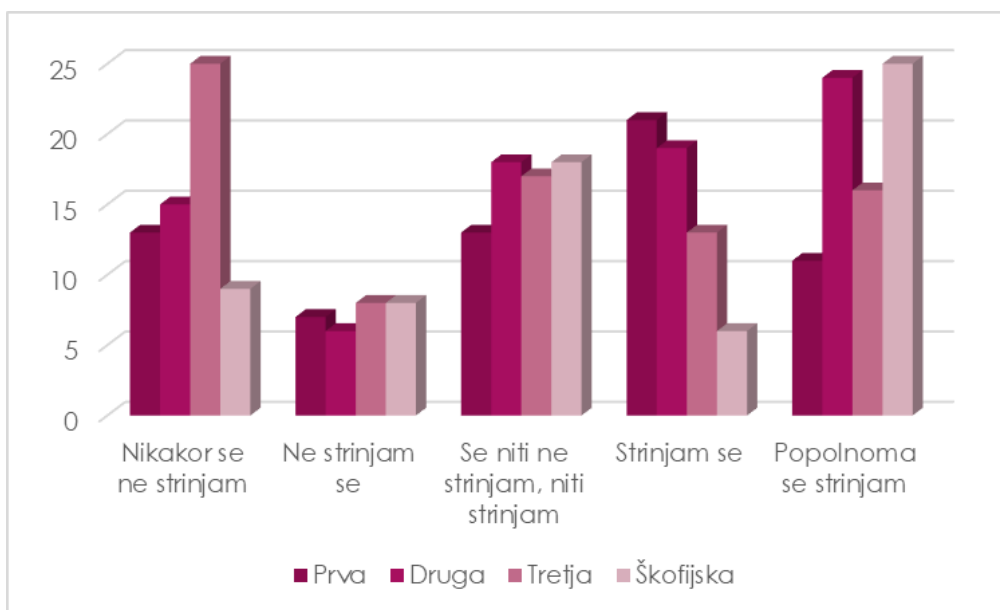

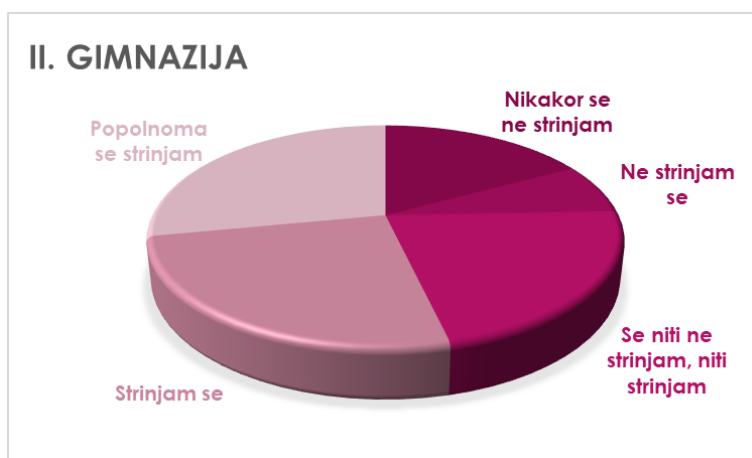
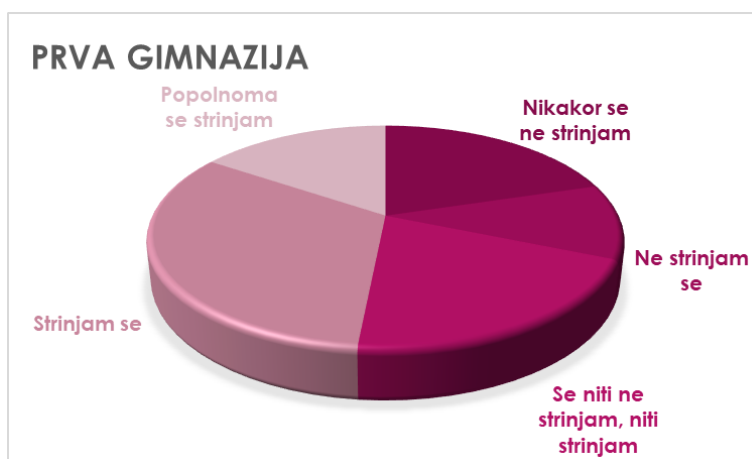
Slika 30: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

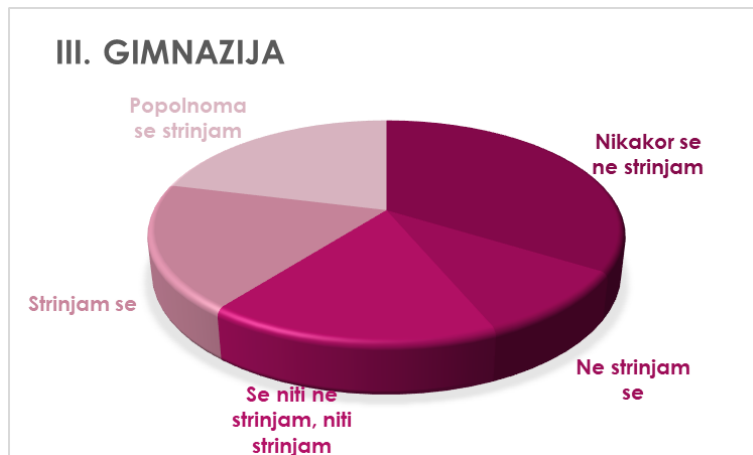
Razberemo lahko, da je več kot polovica dijakov Prve, II. in Škofijske gimnazije pripravljena spoprijateljiti se s transspolno osebo. Po drugi strani pa je pri III. gimnaziji več kot polovica dijakov izrazila nestrinjanje s tem, kar kaže na bolj zaprt odnos v primerjavi z drugimi gimnazijami.

17. VPRAŠANJE: Če bi moj otrok bil transspolna oseba, bi ga podprl/a.

Slika 31: Podpiranje transspolnosti otroka.

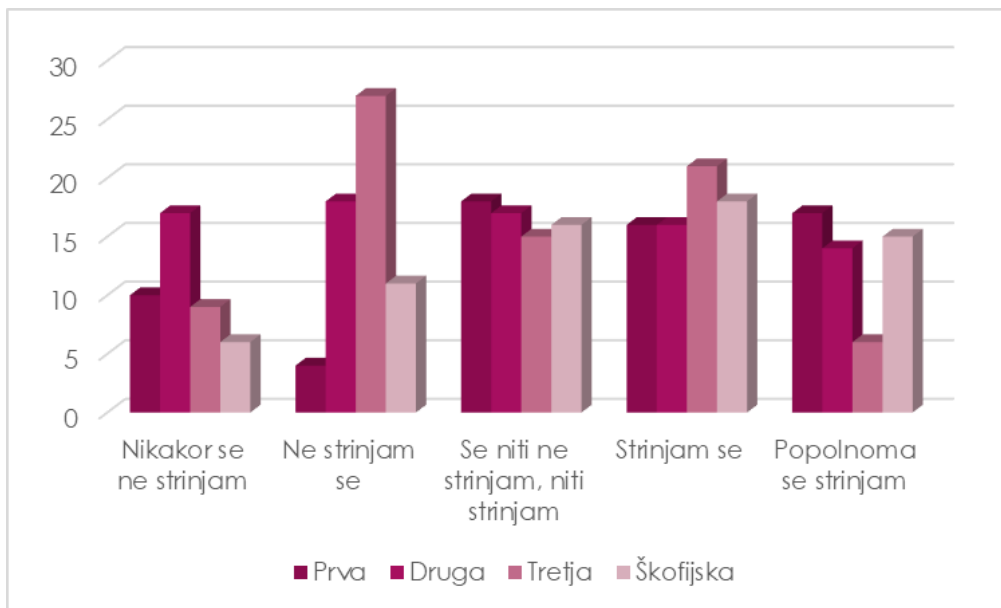

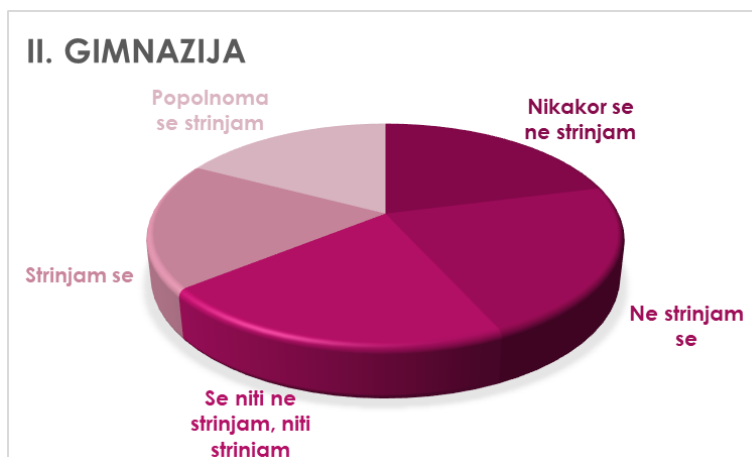
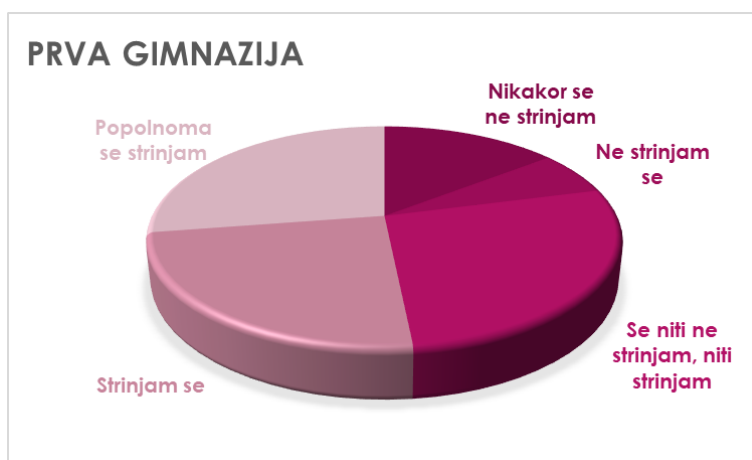
Slika 32: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

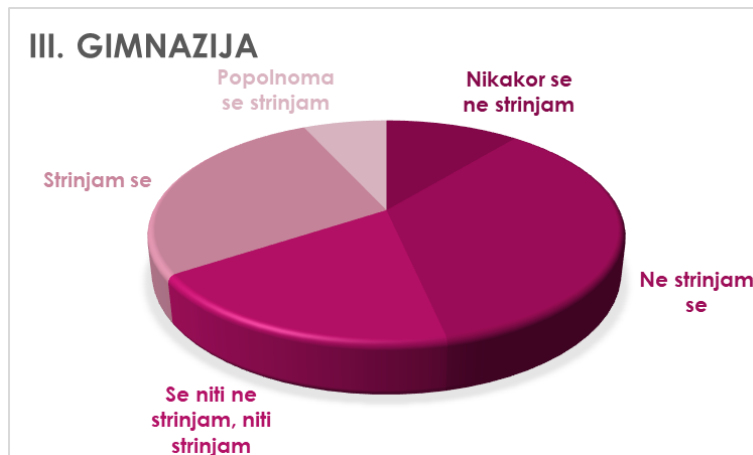
Ponovno lahko opazimo, da so pri tem vprašanju bolj odprte Prva, II. in Škofijska gimnazija, saj večina dijakov izraža podporo transspolnim otrokom. Na drugi strani pa večina dijakov III. gimnazije ne bi podprla svojega otroka, če bi bil transspolna oseba. Čeprav je razlika med tistimi, ki bi ga podprli, in tistimi, ki ga ne bi, razmeroma majhna, še vedno prevladuje skupina, ki podpore ne bi izkazala, tako III. gimnazija na tem področju izkazuje manj odprto stališče.

18. VPRAŠANJE: Mislim, da je podpora transspolnim osebam pomembna za zmanjšanje družbene neenakosti.

Slika 33: Podpora transspolnim osebam kot zmanjševanje družbene neenakosti.

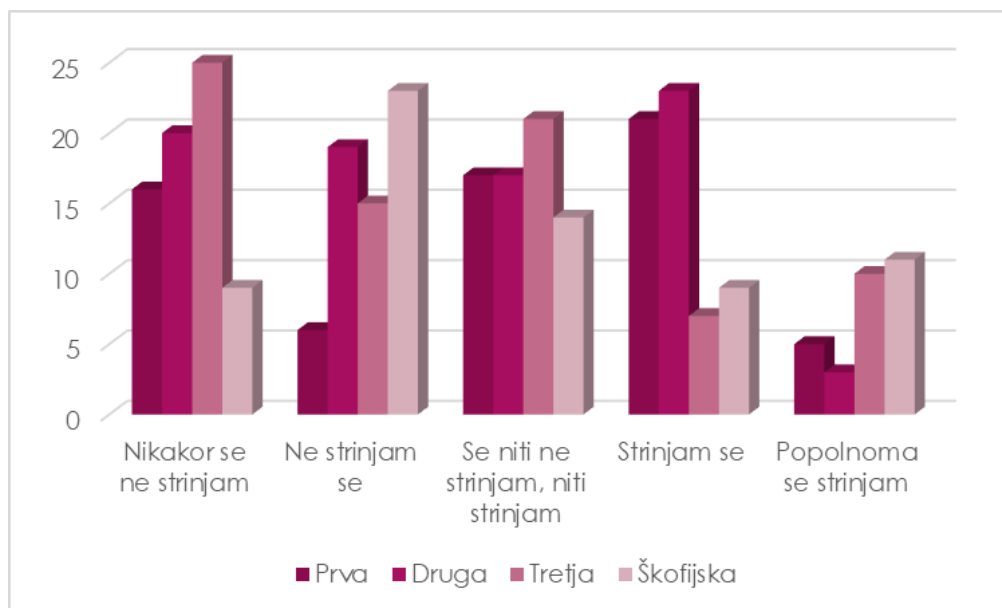

Slika 34: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

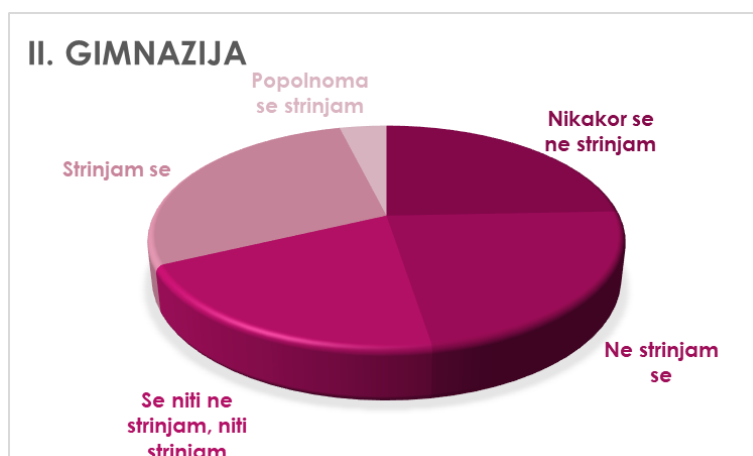
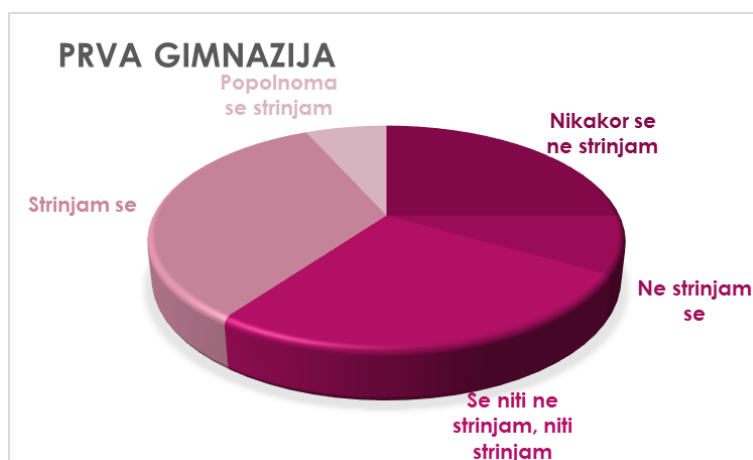
Iz zapisa lahko povzamemo, da sta Prva in Škofijska gimnazija bolj odprti do transspolnosti, saj se večina njunih dijakov strinja, da je podpora transspolnim osebam ključna za zmanjšanje družbene neenakosti. Na II. gimnaziji je mnenje bolj razdeljeno, vendar je delež tistih, ki se ne strinjajo s podporo, večji, na III. gimnaziji pa je nasprotovanje še bolj izrazito.

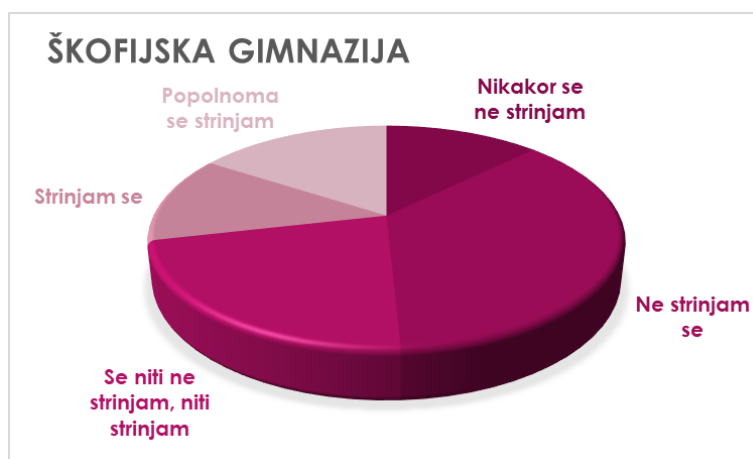
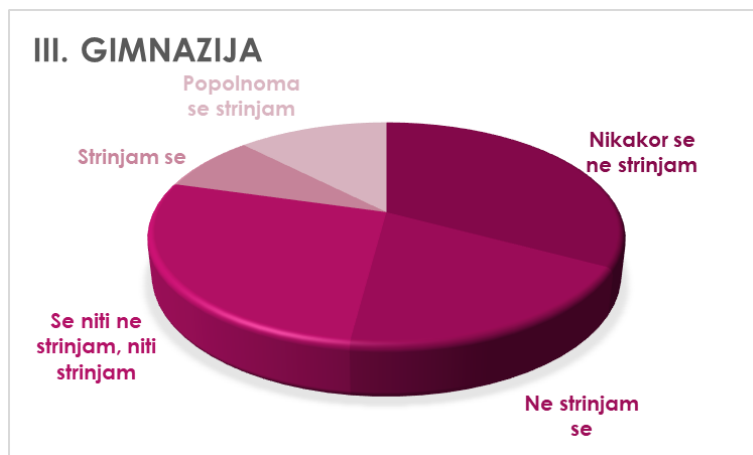
19. VPRAŠANJE: Menim, da bi morala država aktivno promovirati vključevanje transspolnih oseb v družbo.

Slika 35: Sodelovanje države pri vključevanju transspolnih oseb v družbo.

Iz odgovorov je razvidno, da se veliko anketiranih ne strinja s promoviranjem transspolnih.

Slika 36: Tortični prikazi odgovorov znotraj anketiranih šol.

Prva gimnazija ima zelo izenačeno razmerje med tistimi, ki se strinjajo, in tistimi, ki se ne strinjajo s oglaševanjem transspolnih oseb za njihovo vključitev v družbo. Prav tako ima precejšnji delež neodločenih dijakov, kar kaže na to, da je tematika pri njih predmet razprave in premisleka.

II., III. in Škofijska gimnazija kažejo večjo stopnjo zavračanja oglaševanja transspolnosti, saj je delež tistih, ki se s tem ne strinjajo, bistveno večji.

4. RAZPRAVA

V raziskavi sem se usmerila na raziskovanje fizičnega in psihičnega počutja transspolnih oseb, pri čemer sem se osredotočila na njihove odnose z drugimi ljudmi in na njihove postoperativne izkušnje in počutje, prav tako pa sem preučevala učinke hormonske terapije na posameznike. Raziskovala sem tudi odprtost slovenskih gimnazij do tem, ki so povezane z identiteto transspolnih oseb, in primerjala, katere gimnazije so bolj odprte in sprejemajoče ter katere imajo manj razumevanja do teh tem.

Ugotovila sem, da so številni intervjuvanci že v otroštvu začeli čutiti, da niso v "pravilnem" telesu, kar je povzročilo notranje nelagodje. Vendar pa so imeli v večini primerov večjo podporo od družine, kot pa poročajo mediji in internet, kjer pogosto prikazujejo negativne ali poenostavljene prikaze transspolnih oseb. Medtem ko so nekateri intervjuvanci poročali o težavah pri izražanju svoje identitete v družini, so mnogi kasneje našli razumevanje in sprejemanje, kar je ključno za njihov razvoj. Biološki in družbeni vidiki transspolnosti so tesno povezani. Biološki vidiki vključujejo občutek neskladja med telesom in spolno identiteto, medtem ko družbeni vidiki obsegajo družbena pričakovanja glede vedenja, oblačenja in izražanja glede na dodeljeni spol. To neskladje lahko povzroči občutke zmedenosti in negotovosti, saj posamezniki pogosto čutijo, da niso sposobni ustrezati normam, ki so jim dodeljene na podlagi biološkega spola (Fausto-Sterling, 2000).

HIPOTEZA 1: Na podlagi prejšnjih raziskav in ugotovitev je mogoče **potrditi** hipotezo, da obstajajo razlike v možganskem delovanju, hormonski regulaciji in drugih fizioloških procesih med transspolnimi in cisspolnimi osebami. Te razlike so posledica kombinacije bioloških dejavnikov, vključno z genetskimi predispozicijami in vplivom hormonskih terapij.

Raziskave o možganskem delovanju so pokazale, da so pri transspolnih osebah, ki prejemajo hormonsko terapijo, možganske strukture in funkcije bolj usklajene z njihovim doživljanjem spola kot z njihovim biološkim spolom. Hormonske terapije, kot so testosteron in estrogen, povzročajo fiziološke spremembe, ki vplivajo na telesne značilnosti ter nevrološke in kognitivne procese, povezane s spolom. Poleg tega hormonske spremembe vplivajo na imunski sistem in druge fiziološke funkcije, kar nakazuje, da so hormonski vplivi ključni pri oblikovanju izkušenj in izražanja spolne identitete.

Vse te ugotovitve potrjujejo hipotezo, da hormonske terapije in biološki dejavniki vplivajo na transspolne osebe in njihovo doživljanje spola. Kljub temu je področje še vedno v razvoju, kar zahteva nadaljnje raziskave za popolno razumevanje teh vplivov (Hembree et al., 2017).

HIPOTEZA 2: Hipotezo lahko **potrdimo**. Hormonska terapija in kirurški posegi za prilagoditev spola pomembno izboljšajo psihološko počutje transspolnih oseb, vendar lahko prinesejo tudi dolgoročne fizične zaplete, katerih resnost je odvisna od posameznikovega hormonskega odziva in kakovosti zdravstvene oskrbe.

Hormonska terapija, ki vključuje uporabo estrogena za trans ženske in testosterona za trans moške, pogosto vodi do izboljšanja telesne usklajenosti s spolno identiteto, kar zmanjša telesno disforijo, povečuje samozavest ter zmanjšuje simptome anksioznosti in depresije. Vendar pa hormonska terapija ni brez tveganj. Medtem ko estrogen in testosteron pozitivno vplivata na psihološko počutje, so možni tudi negativni fizični učinki, kot so tveganje za kardiovaskularne bolezni, plodnostne težave in druge telesne spremembe, ki potrebujejo redno spremljanje. Te težave so še posebej pogoste pri testosteronu, kjer so možne resnejše posledice, kot so spremembe v telesni sestavi in povečano tveganje za nekatere zdravstvene težave. V intervjujih, pa tudi v teoretičnem delu, smo opazili, da hormonske terapije ne prinašajo enakih pozitivnih rezultatov za vse. Medtem ko mnogi poročajo o izboljšanju psihološkega počutja in večji samozavesti, se pri nekaterih pojavijo težave, predvsem pri uporabi testosterona. Kljub tem izzivom pa transspolne osebe pogosto navajajo, da se počutijo bolje in bolj samozavestno po začetku hormonske terapije, kar potrjuje pozitivne psihološke učinke teh posegov (Hembree, 2017).

Podobno velja za kirurške posege, ki pomembno zmanjšajo notranjo disforijo in izboljšajo telesno usklajenost, vendar so povezani z različnimi zapleti, kot so okužbe, spremembe v občutljivosti in potreba po nadaljnjih operacijah.

HIPOTEZA 3: Transspolne osebe se pogosto srečujejo z diskriminacijo, stigmatizacijo in predsodki v vsakodnevnem življenju. Te oblike diskriminacije se pojavljajo v različnih družbenih okoljih, kot so delovna mesta, šole, zdravstvene ustanove in javni prostori. Posledično so transspolne osebe izpostavljene večjemu tveganju za duševne težave, kot so depresija, anksioznost in samomorilne misli, kar resnično negativno vpliva na njihovo kakovost življenja in psihično počutje. Intervjuji s transspolnimi osebami so pokazali, da so mnoge osebe prejele podporo od svojih staršev in prijateljev, vendar pa je še vedno prisoten velik delež negativnih izkušenj s širšo družbo, kar potrjuje prisotnost diskriminacije. Teoretični

del naloge prav tako nakazuje, da v Sloveniji še vedno obstajajo velike razlike v odprtosti družbe do transspolnih oseb, saj nekatere družbene skupine in starši morda ne podpirajo njihovih odločitev. Kljub temu je jasno, da je sprememba v družbenem odnosu še vedno potreben proces, ki zahteva čas (Erickson-Schroth, 2014).

Tako hipotezo **potrjujemo**, saj opazimo oboje – izpostavljenost diskriminaciji in predsodkom ter vse večjo podporo in pozitivno prepoznavnost transspolnih oseb v medijih, kar posledično pripomore k večji samozavesti teh posameznikov.

HIPOTEZA 4: Hipoteza, da med anketiranimi dijaki različnih mariborskih gimnazij obstajajo opazne razlike v stopnji odprtosti in sprejemanja transspolnih oseb, **delno potrjena**. V pričakovanju smo ugotovili, da so dijaki Prve gimnazije Maribor dejansko izkazali najvišjo stopnjo odprtosti do transspolnih oseb, kar je bilo v skladu z napovedmi. Vendar pa je tretja gimnazija (III. gimnazija Maribor) izkazala najnižjo stopnjo odprtosti, kar se je nekoliko razlikovalo od začetne hipoteze, v kateri smo pričakovali, da bo Škofijska gimnazija ta skupina z najnižjo stopnjo sprejemanja. Zato je hipoteza delno potrjena, saj je bila ugotovljena pomembna razlika v stopnji odprtosti, vendar so rezultati pri tretji gimnaziji nekoliko presenetili.

HIPOTEZA 5: Hipoteza, da transspolne osebe, ki se srečujejo z višjo stopnjo odprtosti in sprejemanja, kažejo boljše psihološko počutje, medtem ko tiste, izpostavljene negativnim stališčem, poročajo o višjih stopnjah stresa, tesnobe in nižji samopodobi, je podprta. Viri, kot je Erickson-Schroth, L. (2014), potrjujejo, da so sprejemanje in podpora v družbenem okolju ključnega pomena za duševno zdravje transspolnih oseb. Družina, šola in širša družba igrajo odločilno vlogo pri zmanjševanju stresa, tesnobe in depresije, ki so pogosto posledica negativnih stališč do transspolnosti. V intervjujih so transspolne osebe dejansko izkazale odlično psihološko počutje, vendar je treba poudariti, da to ni nujno merilo njihovega resničnega stanja v vsakdanjem življenju. Zdi se, da se pri mnogih osebnostih, ki so morda izpostavljene manj negativnim stališčem ali imajo podporno okolje, pojavljajo bolj pozitivni psihološki simptomi, vendar pa v realnem življenju nihče ne pozna vseh dejavnikov, s katerimi se te osebe soočajo. Tako lahko sklepamo, da je stopnja sprejemanja v družbi pomemben dejavnik za izboljšanje psihološkega počutja in hipotezo **potrjujemo**.

Pomembno je omeniti, da obstajajo tudi dokazi, da se transspolni posamezniki po biološkem vidiku pogosto počutijo slabše, še posebej po operacijah in hormonskih terapijah, ki vplivajo na njihovo fizično počutje. Kljub temu pa mnogi poročajo, da se psihološko počutijo bolje, saj

so bolj sprejeti v družbi in se v svojem telesu počutijo bolj v skladu s svojo spolno identiteto. Čeprav so negativni učinki teh postopkov in sprememb še vedno prisotni, jih mnogi doživljajo manj intenzivno, ker se v svoji identiteti počutijo bolj usklajeni. Tako lahko vidimo, da sta biološki in psihološki vidik transspolnosti zelo povezana, vendar sta hkrati tudi zelo različna in lahko delujeta na različne načine, odvisno od posameznikove izkušnje (<https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/adult-health/in-depth/transgender-facts/art-20266812>).

Zgodnje prepoznavanje občutkov in zagotavljanje podpore sta ključnega pomena za razvoj transspolnih oseb. Podpora iz okolja, predvsem družine, lahko zmanjša stres in tesnobo ter omogoči boljše sprejemanje samega sebe. Zgodnje vključevanje informacij in izobraževanje o transspolnosti v šolah in drugih okoljih bi lahko pripomoglo k zmanjšanju stigme in napačnih prepričanj, povezanih s transspolnostjo (Butler, 1990).

Intervjuvanci so potrdili, da se njihova izkušnja ujemata z informacijami, ki so na voljo na internetu, kar pomeni, da mnogi transspolni posamezniki v Sloveniji doživljajo podobne izzive, kot jih opisujejo mediji in raziskave. Kljub temu pa je Slovenija ena izmed naprednejših držav v smislu sprejemanja in razumevanja transspolnosti, saj so intervjuvanci pogosto poročali o večji podpori s strani svojih družin in okolja kot v mnogih drugih državah (Boylan, 2020).

Intervjuvanci so opozorili, da v Sloveniji nimamo enakega dostopa do vseh potrebnih operacij in strokovnjakov kot v drugih državah, kar pogosto podaljša proces tranzicije in poveča občutke negotovosti ter stresa. To predstavlja pomembno pomanjkljivost v slovenskem zdravstvenem sistemu, ki bi jo bilo potrebno izboljšati, da bi zagotovili boljšo podporo transspolnim osebam.

Na podlagi izvedene ankete smo ugotovili, da je Prva gimnazija najbolj odprta gimnazija v primerjavi z drugimi, tesno ji sledi II. gimnazija, ki je prav tako precej odprta, vendar še vedno nekoliko za Prvo gimnazijo. Obe gimnaziji izstopata s svojo odprtostjo, saj sta do tem, kot je transspolnost, sprejemajoči, medtem ko iz ankete izstopa tudi Škofijska gimnazija, ki jima sledi, vendar ni tako odprta do teme transspolnosti. III. gimnazija pa je najmanj odprta v primerjavi z ostalimi, kar se kaže tudi v odgovorih anketirancev.

V raziskavi smo uporabljali intervju, pri čemer je bila večina izkušenj intervjuvancev pozitivnih. Obstaja možnost, da so mnogi transspolni posamezniki v Sloveniji še vedno v težjih razmerah, kot smo jih uspeli prikazati v raziskavi, saj so bili intervjuvanci predvsem tisti, ki so že našli svojo pot in podporo, kar pomeni, da tega ne moremo splošiti na celotno populacijo

transspolnih oseb. Celoten proces pridobivanja stikov z intervjuvanimi pa nam je pokazal, da so transspolne osebe zelo pripravljene pomagati in izobraževati družbo o svojih izkušnjah, saj si želijo večje ozaveščenosti in razumevanja njihove situacije.

Pri izvedbi ankete je treba opozoriti, da so bila vprašanja izbirnega tipa, kar pomeni, da so imeli anketiranci več možnosti za odgovor, vendar se je pojavilo veliko neodločenih odgovorov. Zaradi tega ni nujno, da smo pridobili popolnoma točne podatke, saj je vsak posameznik v svojih izkušnjah edinstven.

Na podlagi teh dejavnikov lahko sklepamo, da anketa in intervju predstavljata odlično prezentacijo raziskave, vendar pa moramo biti previdni pri interpretaciji rezultatov. Možno je, da so rezultati raziskave le okvirni prikaz mnenj in izkušenj večine, vendar pa niso nujno popolni ali v celoti reprezentativni za vse transspolne osebe.

V raziskavi smo naleteli na nekaj ovir, kot so obsežne raziskave na področju družbenih in bioloških vidikov in težave pri dostopu do relevantne biološke literature.

Glede na sistem podpore transspolnim osebam bi bilo smiselno, da bi zdravstveni in izobraževalni sistem v Sloveniji še bolj povezal podporo transspolnim posameznikom. Ena od možnosti je večja dostopnost do psihološke podpore, kjer bi imeli transspolni posamezniki možnost, da se pogovorijo o svojih izkušnjah in občutkih z usposobljenimi strokovnjaki. Drugi korak bi bil vključitev večji osveščanja o transspolnosti v šolski kurikulum, da bi se mladostniki že od zgodnjega otroštva seznanili s to tematiko ter razvijali spoštovanje in razumevanje do različnih spolnih identitet. Dobro bi bilo, da bi Slovenija zagotovila boljšo dostopnost do potrebnih medicinskih postopkov in strokovnjakov na področju transspolne zdravstvene oskrbe, saj bi to zmanjšalo stres, ki ga povzročajo dolgi čakalni časi in neenaka dostopnost storitev v različnih regijah.

Za nadaljnje raziskovanje bi bilo smiselno preučiti, kako se različne gimnazije in šole v Sloveniji vključujejo v izobraževanje o transspolnosti ter kako to vpliva na dojetje teh tem med mladostniki. Poseben poudarek bi lahko dali primerjavi, kako različne šole obravnavajo vprašanja enakosti spolov, dostopa do informacij in podpornih programov za transspolne dijake.

5. ZAKLJUČEK

V okviru raziskovalne naloge smo preučili odprtost slovenskih gimnazij do tem, povezanih z identiteto transspolnih oseb, ter raziskali doživljanja transspolnih posameznikov. Z analizo 292 dijakov iz štirih različnih gimnazij smo ugotovili, da obstajajo razlike v sprejemanju in razumevanju transspolnosti, pri čemer so nekatere šole, kot je Prva gimnazija, pokazale večjo odprtost do teh tem, medtem ko so druge šole ostale bolj zadržane. To kaže na pomembnost okolja, v katerem se dijaki razvijajo in v katerem se oblikujejo njihova stališča in prepričanja o transspolnosti.

Izvedeni so bili poglobljeni intervjuji s 16 transspolnimi posamezniki, katerih izkušnje so bile v veliki meri povezane z dvema ključnima dejavnikoma: podporo, ki so jo prejeli v svojem okolju, in sprejemanjem njihove identitete. Ugotovili smo, da se psihično počutje teh posameznikov večinoma izboljša, ko so sprejeti in podprti v svojem okolju, medtem ko pa je fizično počutje pogosto težje, zlasti zaradi dolgotrajnih in zahtevnih postopkov tranzicije. Opazili smo, da je tranzicija pri trans moških še posebej težja kot pri trans ženskah, saj se soočajo z dodatnimi izzivi, povezanimi z družbenimi pričakovanji in telesnimi spremembami.

V raziskavi smo identificirali luknje v dostopnosti nekaterih virov in storitev, kar dodatno otežuje postopek tranzicije. To vključuje omejen dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in psihološke podpore, kar lahko povzroči večje občutke negotovosti in stresa pri transspolnih posameznikih.

Ta raziskava ni zgolj raziskovanje odprtosti šol, ampak tudi odbojna točka za širše izobraževanje naroda o sprejemanju in razumevanju drugačnih identitet. Prispeva k večji ozaveščenosti o tem, kako pomembno je ustvarjanje okolja, ki omogoča sprejemanje različnosti ter zmanjševanje stigmatizacije tistih, ki se ne vključujejo v tradicionalne družbene norme.

6. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Raziskovalna naloga ni pomembna le v okviru znanstvenih pogledov, temveč ima tudi širši družbeni pomen. Pomagali smo prispevati k bolj celovitemu razumevanju transspolnih oseb, saj smo z raziskavo osvetlili njihove izkušnje in izzive, s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju, pa tudi v šolskem okolju. Ta naloga ponuja širšo sliko o transspolnosti, saj se osredotoča na različne aspekte te identitete in pomaga zmanjšati predsodke ter napačna prepričanja, ki so v preteklosti pogosto krožila v družbi.

Šole so pogosto tista prva mesta, kjer se oblikujejo stališča in prepričanja dijakov, zato je ključnega pomena, da se ustvarijo okolja, v katerih bo sprejemanje različnih identitet postalo naravno. Doslej so se na tem področju pojavljala napačna prepričanja, zato upamo, da bodo rezultati te raziskave prispevali k odpravi teh ovir in spodbujali odpiranje šol za pogovor o transspolnosti ter zmanjšanje stigmatizacije.

Družbena odgovornost raziskave se kaže tudi v tem, da s svojim delom spodbujamo odprt dialog o vprašanih, ki so pogosto prezrta, neustrezno obravnavana ali celo tabuizirana. Ta naloga ponuja vpogled v realne izkušnje transspolnih posameznikov in hkrati omogoča širši javnosti, da razmisli o svojem odnosu do drugačnosti.

7. VIRI IN LITERATURA

KNJIŽNI VIRI:

- Boylan, J. F. (2020). *Transgender: Nepravičnost spolno usmerjene medicine*. Routledge.
- Boylan, J. F. (2020). *Dober fant: Moje življenje v sedmih psih*. Celadon Books.
- Butler, J. (1990). *Spolna težava: Feminizem in podvaranje identitete*. Routledge.
- Butler, J. (2004). *Razveljavitev spola*. Routledge.
- Connell, R. W. (1995). *Maskulinitete*. University of California Press.
- Curra, J. (2011). *Socialna deviacija*. SAGE Publications.
- Erickson-Schroth, L. (ur.) (2014). *Telesa transspolnih, trans jaz: Vir za transspolno skupnost*. Oxford University Press.
- Fausto-Sterling, A. (2000). *Spoljenje telesa: Spolna politika in konstrukcija spolnosti*. Basic Books.
- Hembree, W. C., Cohen-Kettenis, P. T., Gooren, L., Hannema, S. E., Meyer, W. J., Murad, M. H., Rosenthal, S. M., Safer, J. D., Tangpricha, V., & T'Sjoen, G. (2017). Endokrinsko zdravljenje oseb z motnjo spolne identitete: Smernice Endokrinske družbe. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 102(11), 3869–3903.
- Hines, M. (2004). *Spol v možganih*.
- Kenneth James. (1995). *Grška homoseksualnost*. Krt 93, Ljubljana.
- Nanda, S. (2000). *Spolna raznolikost: Prekulturalne razlike*. Waveland Press.
- Stryker, S. (2008). *Zgodovina transspolnih oseb*. Seal Press.

SPLETNI VIRI:

- BBC News (2020). Trump administration rolls back transgender protections. Dostopno na: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53180892> (Dostopljeno leta 2024)
- Hudson Institute (2020). Genetske in nevrološke osnove transspolne identitete. Dostopno na: <https://www.hudson.org.au/news/written-in-dna-study-reveals-potential-biological-basis-for-transgender/> (Dostopljeno leta 2024).
- Mayo Clinic (2020). Dejstva o transspolnosti. Dostopno na: <https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/adult-health/in-depth/transgender-facts/art-20266812> (Dostopljeno leta 2024).
- ScienceDaily (2020). Hormonska terapija izboljša psihološko počutje transspolnih posameznikov. Dostopno na: <https://www.sciencedaily.com/releases/2020/03/200305101200.htm> (Dostopljeno leta 2024).

ScienceDaily (2020). Hormonska terapija izboljša duševno zdravje transspolnih ljudi. Dostopno na: <https://www.sciencedaily.com/releases/2020/02/200214143412.htm> (Dostopljeno leta 2024).

ScienceDaily (2020). Kirurgija za potrjevanje spola povezana z boljšimi duševnimi zdravji. Dostopno na: <https://www.sciencedaily.com/releases/2020/10/201009121928.htm> (Dostopljeno leta 2024).

ScienceDaily (2020). Hormonska terapija transspolnim ljudem koristi pri duševnem zdravju. Dostopno na: <https://www.sciencedaily.com/releases/2020/04/200414123234.htm> (Dostopljeno leta 2024).

The New York Times (2017). Trump bans transgender people from military. Dostopno na: <https://www.nytimes.com/2017/07/26/us/politics/trump-transgender-military-ban.html> (Dostopljeno leta 2024)

Zavod TransAkcija (2021). Priročnik za medijsko poročanje o transspolnosti. Dostopno na: https://img.rtvsl.si/_files/2021/12/13/46_385663442163335183_prirocnik-za-medijsko-porocanje-o-transspolnosti.pdf (Dostopljeno leta 2024).

The National Center for Transgender Equality (2017). Razumevanje transspolnih ljudi: Osnove. Washington, D.C.: National Center for Transgender Equality.

RAZISKOVALNI ČLANKI:

Hembree, W. C., Cohen-Kettenis, P. T., Gooren, L., Hannema, S. E., Meyer, W. J., Murad, M. H., Rosenthal, S. M., Safer, J. D., Tangpricha, V., & T'Sjoen, G. (2016). Endokrinsko zdravljenje transseksualnih oseb: Smernice Endokrinske družbe. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 101(11), 3647–3669. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27777286/> (Dostopljeno leta 2024)

Hembree, W. C., Cohen-Kettenis, P. T., Delemarre-van de Waal, H. A., Gooren, L. J., Meyer, W. J., & Spack, N. P. (2017). Endokrinsko zdravljenje oseb z motnjo spolne identitete. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 102(11), 3889-3901. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28870671/> (Dostopljeno leta 2024)

Hembree, W. C., in drugi (2017). Smernice oskrbe za zdravje transseksualnih, transspolnih in spolno neustreznih oseb. Svetovna strokovna združenja za zdravje transspolnih oseb. <https://wpath.org/publications/ijth/> (Dostopljeno leta 2024)